87342

Mikszáth

Ki vesz majd

Palinak cipőt

N. M.

Ki vesz majd Palinak cipőt?

·Elbeszélések·

Irta:

·Mikszáth·Albert·

·Légrády·Testvérek·kiadása·

CSELÉNYI

KI VESZ MAJD PALINAK CIPŐT?

ELBESZÉLÉSEK

IRTA

MIKSZÁTH ALBERT

LÉGRÁDY TESTVÉREK KIADÁSA, BUDAPEST.

P. o. Ins. 1122 g

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

R 2

87342

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
Ik. Szemel. Növedéknapló
20 73.

R 1955

Légrády Testvérek nyomása, Budapest.

Pekár Gyulának

79.1

A hős ifjúnak, ki csatába megy,
Apai fegyvert anyja nyújtja át:
„Hős légy fiam és viseld becsülettel,
Mert ezzel harcolt és küzdött apád".

Nehéz a fegyver, karom alig bírja,
Még nyomja vállam s mégis szeretem,
Boldog vagyok, ha toll lehet kezembe,
Szent áhitattól reszket a kezem.

Ha halkan szól is lantom pendülése,
Lelkem nevet és én büszke vagyok,
Mert még mint gyermek otthon megtanultam:
Az írás nagy, dicső és szent dolog.

Mint kis gyermek, sokszor hallottam otthon:
— Átértve mi a nagyság és a hír —
„Templomi csend boruljon most a házra,
Templomi csend, mert az apátok ír."

Minden jog fentartva.

KI VESZ MAJD PALINAK CIPŐT?

Izzadtság és olcsó illatszerek gőze kavargott a hosszu köruti táncteremben. A zsufolásig tömött helyiségben lehetetlenül tekergő lábmozdulatokkal szórakoztak.

Ismét uj táncok. A ravasz táncmester gondoskodik, hogy tanitványai ne lehessenek soha mindentudók. Ha már ismernek is minden step-et, ugy azt az ujat biztosan hirből sem ismerik, amelyről most még maga a mester sem tud, mert csak holnap, az ebédutáni alvás után fogja azt kigondolni. Igy fogamzanak az uj táncok, amelyek viszont külön leckéket és külön óradijakat szülnek.

Az üzlet jól ment s a kissé öregedő táncmester elégedett mosolylyal nézte az összekapaszkodó, ide-oda hullámzó tarkaságot. A zongorás is elégedetten verte lehangolt hangszerét, amelynek egy-két meglazult hurja, időközönként, mint rozsdás lánc csörömpölt.

Ma a muzsika éjfélig szól és ez három különóra diját jelenti.

Vig volt minden, mosolygott mindenki, csak a táncterem feletti lakás egyik lakója, egy buzgó orvosnövendék vágott fanyar képet a felhangzó zongora dörömbölő szavához. A lakás többi albérlője jogász volt és nem sokat törődött a felhangzó zajjal, amelyet legtöbb esetben nem is hallottak, mert csak a késő hajnali órákban vetődtek haza.

Tóth Gábort, a szorgalmasan tanuló orvosnöven-

déket azonban nagyon zavarta az örökös zenebona, amely miatt már többször fel is akart mondani.

— Mit árt az a kis muzsikaszó? Inkább gyere le te is néha szórakozni — igyekezett őt reávenni egyik lakótársa, Feleki Pista, aki a táncteremnek szorgalmas látogatója s az összes odajáró hölgyek különösen kedvelt gavallérja volt.

Tóth Gábor azonban nem is hederitett a szóra, hanem vasszorgalommal bujta tovább könyveit. Mikor pedig a felhangzó lárma nagyon idegesitette, bedugta vattával fülét és ugy dolgozott tovább. Miért gondolt volna ő táncra? mikor más célok lebegtek előtte. Olyan arzén-ezüst hidrát-szérum vegyi összeállitásán dolgozott, amely a legenerváltabb szervezetet is felfrissiti.

A fiatal orvos azonban hibát követett el, amikor a tudományok érdekében csak a fülébe dugott vattával szigetelte el magától a nagy világot. A szemét is le kellett volna födnie . . . Egyszer délutáni kollégiumra menet szép, barna leánynyal találkozott a lépcsőházban. Majd egymásba ütköztek a kanyarulatnál s Tóth Gábor zavartan kért bocsánatot a rámosolygó leánytól.

A találkozás rövid volt, de a fiatal orvosra mégis mély benyomást tett. A női nemmel eddig még csak kórbonctani szempontból foglalkozott a fiatalember, nem csoda tehát, hogy a leány kellemes csengésü hangjának hallatára, kellemes melegség járta át. Önkéntelenül, mintegy megbűvölve, fordult finom alakja után és nézésével a tánchelyiség ajtajáig kisérte.

Másnap aztán Feleki Pistát nagy meglepetés érte; a tudományokkal foglalkozó fiatal orvos, minden bevezetés nélkül, a táncterem iránt kezdett érdeklődni s odavetve megjegyezte:

— Egyszer talán magam is lemegyek veled megnézni: hogyan mulatnak alattunk?

És tényleg, ugy is történt. Másnap este már lenn voltak mind a ketten. Szombat volt. Ilyenkor nagy elite-estély van, amelyen majdnem minden tanitvány részt vesz.

Tóth Gábor szive nagyot dobbant: az ide-oda hullámzó táncolók sorain keresztül hamar felismerte a leányt. Kalap nélkül még szebb volt, mint multkor a lépcsőházban. Gesztenyebarna hajkoronája finom keretként határolta gyöngéd vonásait.

A leány nem táncolt. Magányosan ült a terem sarkában s csak néha váltott egy-két szót a mellette ácsorgó tüzérönkéntessel.

A tüzérönkéntes jólfésült, magas gyerek volt s Tóth Gábort valami nagyon kellemetlen érzés fogta el. Bár elismerten kitünő diagnózista volt, mégsem sejtette, hogy ez — féltékenység.

— Gyere, bemutatlak neki — szólt Feleki Pista, aki észrevette az orvos tekintetében rejlő különös érdeklődést. — Nagyon jól táncol a kicsike.

Az utóbbi szóra ismét uj és szokatlan érzés borzongott át a fiatal orvos egész lényén. Mindég legelső eminens volt, mindég kitüntetéssel vizsgázott és rendkivül meglepte most az az érzése, hogy valamit nem tud. Mit nem adna most, egy kis táncolni tudásért? Terpsihoré istennő kegyéből gyöngéden átkarolhatná a leány rózsaszin bluzba bujtatott finom derekát.

De mindezeken nem volt sok ideje tépelődni, mert Feleki Pista már vitte is őt magával. Egy szempillanat sem telt el, már ott állottak a leány előtt.

— Tóth Gábor, orvos, — hangzott el a bemutatás.

A leány mosolyogva nyujtott kezet s azonnal felállt:

— Jobban szeretek ugyan one-stepet táncolni — jegyezte meg és karját az orvos vállaira téve, már indulni készült a táncra.

Tóth Gábornak pirulva kellett bevallania, hogy ő bizony nem szeret és nem is tud táncolni.

— Nem baj, legalább pihenek egy kicsit — mosolygott a leány.

Két széket vontak aztán egy diszpálma alá, leültek, s onnan nézték a kavargó táncosok tömegét. Tóth Gábor pedig nagy szorgalommal igyekezett a leányt az elmaradt táncok helyett is mulattatni. Annuska pedig — mert mint később kisült, igy hivták a leányt — nagy érdeklődéssel figyelt minden szóra, ami annál inkább könnyebben ment, mert a fess tüzérönkéntes, mint az a jólnevelt fiatal gavallérokhoz illik, hirtelen eltünt, az idősebb partieképes gavallérnak engedvén át a teret.

*

Napok multak, hetek teltek gyors egymásutánban s Tóth Gábor szivébe lassacskán belopódzott a szerelem zsongitó vágya. A rendes recept szerint ment minden. Eleinte megelégedtek azzal, hogy végig beszélgették a táncórákat. Később ez az idő kevésnek bizonyult és az orvos már rendesen haza is kisérte a leányt. Mikor aztán ez sem volt elég, akkor Tóth Gábor az oly napokon, amelyeken nem volt tánc, a délutánt rendesen Annuskáéknál töltötte. Legujabban pedig a dolog annyira fejlődött, hogy már mindennap ott is vacsorázott.

Az esti laboratoriumi munka után, sietve vette utját a József-utca felé, ahol Annuska özvegy édes anyjával

és gimnázista fivérével lakott. De utközben mindég pihenőt tartott egy köruti csemegeüzletben, ahol hideg felvágottakat és egyéb csemegéket vásárolt. Nem akart a városi számtiszt özvegyének szerény házához éhes gyomorral és üres kézzel beállitani. Vagy talán — nem akart éhes gyomorral távozni.

Annuska ugyan néha tiltakozott a bevásárlások ellen, de özvegy Labodáné, az Annuska mamája, más véleményen volt. Mint a héja madár, ugy csapott le a zsákmányra s a szépen átkötött csomagokat elégedetten méricskélte a tenyerén. Kibontáskor pedig mindig nagyot csettentett nyelvével, amikor valami izletes falatra bukkant, viszont kritikai megjegyzésekkel füszerezte azokat a csemegéket, amelyek magas tetszését nem érdemelték ki. Vacsora közben azonban már nem volt annyira kényes, mert akár tetszett a fogás, akár nem: az oroszlánrészt mindig ő ette meg.

Igy folytak le az idillikusan kedves vacsorák Annuskáék szerény és tiszta, de nem szegényes háromszobás lakásán, melynek izléses berendezésén itt-ott még néhol némi luxus is látszott.

A disztárgyak és képek és egyáltalában minden fényüzés — mint az a Laboda néni dicsekvő beszédeiből kitudódott — az Istók bácsi nemes nagylelküségének köszönhető. Az Istók bácsi, vagy amint ők mondani szokták „a család jóltevője" az Annuska jólelkü nagybátyja, aki minden jóval elhalmozta a kis családot. A Paliért is ő fizette a tandijat, Annuskának pedig minden ősszel és tavasszal uj ruhát vásárolt.

Tóth Gábor, aki az öreg Istók bácsit jól táplált, dusgazdag háziurnak képzelte, nagyon csodálkozott, amikor

megtudta, hogy a „család jóltevője" tulajdonképen klinikai pedellus.

Nem baj, állapitotta meg később, az a fő, hogy derék, jó ember és Annuskáékat mindenben segiti. De honnan telik neki mind erre? — Hiszen ugy hallotta, hogy a többi rokonait is segélyezi.

A rejtély nem maradt sokáig felderitetlen. Tóth Gábort egy klinikai tanársegéd barátja felvilágositotta:

— Istók bácsi, a tizenöt éve betegeskedő pedellus, a belgyógyászati klinika kincse. Egész orvosi generáció tanult már ki rajta. Jó háziasszony kamrája sem lehet dúsabban befőttekkel felszerelve, mint a jó öreg bácsi mindenféle bacillusokkal. A gümőkór, a skorbut betegség spirillumaival, a visszatérő-láz és a gyomorrák bacillusával sohasem jövünk zavarba. Szép fejlett példányokat találunk az öregben, amelyek magukon viselik a forma és az alakzat összes tulajdonságait. De ez még mind semmi — folytatta magyarázatát a tanársegéd — de el ne mondd senkinek! A minap az öreg pedellus nyákhártyaváladékának mikroszkopikus vizsgálata közben a bacillusok ősapjára, a Koch-féle rúd-alaku spirillumokra leltünk. De kérlek, nehogy ezt valakinek elmondd, mert ha az öreg megneszeli, hogy valami ujabb bajt fedeztünk fel benne: nem fogunk vele birni. Amugy is már olyan hallatlan árakat követel egy-egy fiola vérért vagy köpetért, hogy alig tudjuk megfizetni. Nagyon kell ám az öregre vigyázni, mert ravasz ember. Ha a példátlanul nagy uzsoraárakat vonakodunk megfizetni, ugy rögtön sztrájkkal fenyegetődzik. Kijelenti, hogy már nem birja a sulyos munkát, nyugdijba megy és falura költözik. Máskülönben azonban derék jó ember, de hallatlan bacillus-drágitó. Mi pedig nem tehetünk

ellene semmit, mert szebb és fejlettebb példányokat nem tud szállitani senki, Koch-féle spirillumokat pedig másképen évekig sem láthatnánk.

Tóth Gábor mosolyogva hallgatta barátja szavait. De hamar meg is felejtkezett róluk, mert az ő arzén-ezüst hidrát széruma teljesen lefoglalta lelkivilágát; ennek sikeréhez füzött minden reményt. Dicsőség, nagy hirnév, klientura, házasság, boldogság és esetleg egyetemi katedra lebegett a fiatal orvos szeme előtt, amikor szérumára gondolt.

Egyelőre azonban mindez még titok. A szérum ugyan már készen áll, de még nincs kipróbálva. Mig biztos sikere nincs: nem szól senkinek.

Hej pedig milyen nagy önmegtartóztatásba került, hogy ne szóljon Annuskának meg a jó Laboda néninek. Hány kedves tervezgetésnek vette ez elejét. Nagy lakás . . . külföldi utak . . .

De a kedves és intim szerelmi viszony mindezek nélkül is nagy léptekkel haladt előre olyannyira, hogy már a gyürüváltás napjában is megállapodtak: pünkösd vasárnapjára. Tóth Gábort azonban már is a Laboda-családhoz tartozónak tekintették és elvitték bemutatni a jóságos Istók bácsihoz is.

Tóth Gábor megilletődéssel fogott kezet a tolószékben ülő öreg emberrel, aki veszedelmesen száraz köhögés és fájdalmas nyögések után tudott csak néhány szót kicsiholni:

— Roncs vagyok én már csak. Több mint félig halott.

És az egész család könyhullatva hallgatta az öreg panaszait. Szegény jó Istók bácsi, mennyit szenved!

— Meg fog még maga gyógyulni! — vigasztalgatta Annuska.

— Bár csak adná az Isten! — szólt a jó Laboda néni, akinek sajnálkozó sóhajai messze kihangzottak a különböző erejü sóhajok kórusából.

Szegény jó Istók bácsi tényleg szánalmasan nézett ki, amint világfájdalommal telve ült tolószékében. Tóth Gábornak is megesett a szive rajta. Különösen mikor azt a meleg ragaszkodást látta, amellyel Annuska meg a jó Laboda néni a beteg iránt viseltetett.

— Bár adná Isten, hogy meggyógyuljon! — hangzott a család óhaja.

Tuberkulózis, skorbut, rák, — dünnyögte magában a jószivü orvos s legott megérlelődött benne az elhatározás, hogy Istók bácsin segiteni fog. Tervéről azonban nem szólt senkinek. Meglepetésnek készitette elő az eljegyzés napjára.

Ugy is tett. Pünkösd vasárnapját megelőző hét vége felé nagy titokban meglátogatta Istók bácsit, akit véletlenül különösen jó — sőt mondhatnánk virágos hangulatban talált.

Az öreg előtt két üres és egy félig telt butélia bor állott, amelyből sürün hörpintgetett sziverősitőt.

— Igyál te is, öcsém! — köszöntötte a fiatal orvost és poharat tolt feléje.

Tóth Gábor azonban nem ivott, hanem rövidesen rátért jövetelének céljára. Előadta, hogy szérumának segitségével regenerálni akarja a bácsi enervált szervezetét.

— Hadd lássam hát, hogy mit tudsz? — kiáltott fel Istók, de hanghordozásából inkább az ittas ember virtuskodása csengett ki, mint a gyógyulásra vágyó beteg óhaja.

Tóth aztán komoly munkához látott. A beteg

balkarját kezébe véve, nagy gonddal kereste a főviszeret, amelyen keresztül a szérumot a vérbe fogja vezetni.

Egy ügyes szúrás a karon. Egy nyomás az injekciós fecskendőre és a hidrát határozott energiával préselődött a szervezetbe. A műtét sikerült. Holnap vagy holnapután tehát eldől, hogy milyen a szérum hatása. Nem volt-e kárbaveszett idő a sok álmatlanul eltöltött éjszaka.

Szivszorongva várt két napig. Mi lesz az eredmény? Addig Annuskáékhoz se ment; hadd élvezze a meglepetést a maga teljében egyszerre.

Harmadnap aztán már nem birt tovább várni. Sietve felkelt s gyors léptekkel vette utját az Istók bácsi lakása felé.

Izgatott és ideges volt és izgalma nőttön-nőtt, ahogy a beteg lakásához közeledett. Vajjon milyen állapotban találja?

Hát még mikor kopogtatott az ajtón és nem kapott választ; térdizületei majdnem összecsuklottak. Talán valami baj történt? Csak nem túlnagy az összetételben az arzén?

Ilyen gondolatok kergetődztek agyában, amikor a sok kopogásra a szomszédék cselédje figyelmes lett:

— Laboda Istók urat tetszik keresni?

— Igen — szorongott az orvos.

— Az most vigan él. Nincs idehaza.

Tehát él és egészséges. Tóth Gábor örömében egy forintost nyomott a lány markába, mire az még beszédesebb lett.

Hamarosan elmesélte, hogy az öreg Labodával nagy csoda történt. Tiz éve már, hogy nem hagyta el a házat, de tegnap ünneplőbe öltözve ment a korcs-

mába, ahonnan csak késő éjfélután tért haza. Jókedvüen énekelve jött végig az utcán s a kaput nyitó házmester leányával szemtelenebbül illetlenkedett, mint ahogy a II. emelet 6. alatt lakó, a miniszteri titkár. A házmester azonban neszét vette a dolognak s ebből olyan parázs veszekedés támadt, hogy az egész ház felébredt. Ma is szépen felöltözve, sétabottal a hóna alatt már elment a kávéházba . . . A klinikáról kereste is egy orvos, aki majd hanyatt vágódott a csodálkozástól, amikor megtudta, hogy Laboda úr a kávéházban durákozik.

Tóth Gábor azonban nem várta be a sok terefere végét. Az a fő, hogy a bácsi életvidám és egészséges! Most már boldogan viheti meg a hirt Annuskáékhoz. Majdnem futva sietett el.

Mikor a József-utcai házhoz ért, ahol Labodáék laktak, nem volt már cseppet sem ideges. Csak valami jóleső, nagy meleg érzés fütötte lelkét.

Boldog mosolylyal nyomta meg a csengőt. Szinte elképzelve, hogy milyen örömet fog okozni a jó hirrel. A jóságos Istók bácsi, a család jóltevője egészséges!

Laboda Pali, a gimnazista nyitott ajtót. Tóth Gábor azonban annyira sietett, hogy nem is tünt fel a fiú hideg tartózkodása.

Annál hidegebb zuhanyként hathatott rá a Laboda néni fogadtatása.

— Tisztelt Doktor úr, — kezdé el minden bevezetés nélkül — önben nagyon csalódtunk. Ravasz módon behizelegte magát a családunkba s ezt a jó viszonyt arra használta fel, hogy az Istók bácsit valami ostoba kuruzsló szerrel megrontotta.

— De kérem, én nem rontottam meg senkit; sőt

ellenkezőleg meggyógyitottam őt és jót tettem vele — szólt halkan az orvos, de hangjából kicsengett a büszkeség.

— Meggyógyitotta! — rikácsolta Laboda néni gunyosan. — Jót tett vele! Köszönöm az olyan jót. Nemcsak hogy őt magát megfosztotta a keresetétől és nyomorba döntötte az egész családot, de még a nyakunkba szabaditott egy iszákos lumpot, aki mióta egészséges, korcsmáról korcsmára járva dőzsöli el azt a néhány koronát, ami klinikai keresetéből megmaradt.

— Az a fő, hogy egészséges és remélhetőleg évek hosszu során az is marad, — mentegetődzött az orvos.

— Takarodjék a maga ostoba biztatásaival, — tört ki most már elementáris erővel a düh Laboda néniből. — Évek hosszú során át . . . Még csak az kellene! Tudja meg, hogy a vén lump tegnap este már tőlem kért pénzt, mert a klinikán nem kapott. Nincs már a vérében egy bacillus se.

Nincs a vérében egyetlen bacillus se! Ezt az utolsó mondatot olyan tragikusan kétségbeesve nyögte, mint egy tönkrement bankár, mikor rájön, hogy a tresorban nincs már egy fityingje sem.

Tóth Gábor elszédült. Erre a fogadtatásra nem volt elkészülve. Még egy bizonytalan pillantást vetett a háttérben meghuzódó Annuskára, de mert az is hidegen, haragosan tekintett feléje, maga sem tudta, hogy miképen, de valahogy szó nélkül kibotorkált a folyosóra, a folyosóról az utcára. De még távoli zajként akkor is fülébe csengtek Labodáné utolsó szavai:

— Ki vesz most majd Palinak uj cipőt?

EGY HIRLAPI POLEMIA HATTERE.

— A kegyelmes úr óhajt a szerkesztő urral beszélni! — szólt a képviselőházi terembiztos, Ormos Attila hirlapiróhoz, aki erre felállt s elhagyta az ujságirók karzatát.

A kegyelmes ur ott állt a folyosón s leereszkedő bizalmaskodással vonta őt félre az egyik ablakmélyedésbe.

Ormos nem lett volna ravasz hirlapiró, ha nem találta volna ki azonnal: miről lesz szó? A kegyelmes ur vezércikket akar irni s az ő segitségét kéri.

Sokszor keresték már fel hasonló ügyekkel, mert Ormos minden léhasága mellett nagyon ügyes és tehetséges hirlapiró volt, aki ha kellett, vállalt mindenféle munkát.

Kellett. Ezt természetesen ugy kell érteni, hogy mikor Ormosnak pénz kellett, mert egyébként nem igen szerette a tollat forgatni.

A „jó idők" azonban, ahogy ő azokat a napokat nevezte, mikor pénze volt, nagyon rövid ideig tartottak nála; nem azért, mintha keveset keresett volna, hanem mert sokat költött. Szeretője, a csinos Eliz, rendkivül kedvelte a szép kalapokat.

Mikor aztán üres zsebbel ült a hirlapirók körében, vagy a kávéházban, szivesen vállalkozott bárminő hirlapirói munkára. Ha kellett, irt akármilyen pártállásu

vezércikket, tárcát, szenzációs leleplezést, hosszabb novellát, érdekes vagy humoros napihirt, adomát, verset, krokit, szerkesztői üzenetet vagy izgalmas riportot, közgazdasági cikket, turfot, sportot, szociálpolitikai meg psihopatológiai tanulmányt vagy pedig versbe szedte a kiadóhivatal részére a hirdetéseket. Ha jó kedve volt, megszólaltatta intervju alakjában „a piripócsi községi iskola nagyobb ablakokkal való ellátásának kérdésében" a római pápát vagy a villamos jegyek árának fölemelésére vonatkozólag a perzsa sahot.

Ép oly könnyedén irt jó pénzért cikket a külpolitikáról, mint amilyen ügyesen állitott össze gyermekek számára verses ábécét. Jól és lelkiismeretesen dolgozott mindig, de azért cikkének alaphangja rendesen elárulta, hogy jól vagy rosszul fizetik-e érte.

Ötven koronáért szellemes, sziporkázó, vidám, humoros tárcákat szállitott, harmincért azonban csak szentimentális, borongós hangot használt. Lehet, hogy ezzel is akart hatni a kicsiny honoráriumokat, de humoros tárcákat kedvelő szerkesztőkre, de lehet, hogy a tiszteletdij silánysága tényleg borongós hangulatba ringatta.

Ormosnak jó érzéke volt s most sem csalódott, mert a kegyelmes ur tényleg cikk megirásán törte belső titkos koponyáját.

— Nézze, fiatal barátom — szólt leereszkedőleg megérintve vállát, — maga teljesen tisztában van az én álláspontommal, melyet nemzetiségi kérdésekben tanusitok; hiszen mi már annyit beszélgettünk erről.

Ormos ugyan sem erről, sem másról nem beszélgetett a kegyelmes urral, de azért amint az szokás, ha ilyen nagy ur állit valamit, ráhagyta.

— Nagyon hálás volnék, — folytatta szavait a ke-

gyelmes ur, a hálás szónak különös nyomatékot adva, — ha álláspontomat vezércikkben kifejtené. A Reggeli Lapok már hetek óta sürgeti, de én annyira el vagyok foglalva . . . Hiszen maga tudja, az a sok konferencia . . . pártértekezlet.

— Tudom — szólt Ormos, tapintatosan nem említve meg azt, amit tényleg tudott, tudniillik, hogy a kegyelmes ur nem nagy mestere a tollnak, sőt még a helyesirás szabályaival sincs egészen tisztában, de azért mindig igen boldog, ha hirlapok hasábjain látja nevét szerepelni lendületes vezércikkek alatt. A hálás szó különös nyomatékára gondolt s megnyugtatólag közölte: Este nyolcra a cikk excellenciádnál lesz!

— Várni fogom és igen hálás leszek — szólt a kegyelmes ur s méltóságteljes lassusággal lépdelt tovább; előbb azonban szigoruan összeráncolta homlokát, ahogy az illik is egy titkos tanácsoshoz, aki mindig fontos államügyeken töri a fejét.

Ormos Attila pontos volt, a cikk elkészült idejére, meg is jelent a Reggeli Lapban és nagy feltünést keltett mindenfelé. A kegyelmes urat ugyanis erről az oldaláról nem nagyon ismerték s mindenki meglepődött, hogy ő, aki eddig rendesen mint a tehetetlenség képmása szerepelt, most ily világosan érvelő cikkben foglalkozik ezzel a nagyfontosságu aktuális kérdéssel.

A kegyelmes ur nagyon boldog volt s megelégedett arccal köszönte meg Ormos Attila szivességét, nem felejtvén el kézszoritásához zárt boritékot mellékelni, melyet Ormos hanyag mozdulattal csusztatott zsebébe.

Mikor azonban már nem láthatta senki, kiváncsian vette elő, mert ijesztően laposnak találta. Nem szabad mindjárt a legrosszabbra gondolni. Lehet ez jó jel is: a

laposság mögött esetleg nagy bankjegy rejtőzhet. Ez a föltevése azonban alaptalannak bizonyult, mert a feltépett boriték sarkában szerényen huzta meg magát két darab huszkoronás.

Ormos fülig pirult a méregtől. Ilyen csekély összegért adta el magát. Ezt nem fogja annyiban hagyni. Dühösen rohant el az Ellenzéki Hirlap szerkesztőségébe, ahol azonnal komoly munkához látott.

Másnap aztán megjelent Ormos Attila névaláirással egy cikk, mely a kegyelmes ur feltünést keltő vezércikkének minden érvét megdöntötte s légből kapott, összetákolt koholmánynak bélyegezte az abban előforduló adatokat, a felhalmozott frázisokat pedig banálisoknak mondta és a szüreti mulatságokon szokásos magtalan puffogatatásokhoz hasonlitotta.

Mindenki örömmel olvasta Ormos Attila cikkét, mert a kegyelmes urat, aki tartalmatlanságát fenhéjázó gőggel igyekezett leplezni, senki sem szerette.

Az ujságirók körében is szó esett róla s mindnyájan siettek üdvözölni a hirapirók körében nyugodtan alsózó fiatalembert, mert nekik is tetszett, hogy egy társuk tollhegyre tüzte a legkevésbbé sem népszerü kegyelmes urat.

Ormos partnerének épen quint volt a kezében s kézből mondott kontrát ellene, mikor jelentették neki, hogy sürgős ügyben azonnal beszélni akarnak vele. Kedvetlenül állott fel az asztal mellől s lesietett az előcsarnokba, ahol a portás azzal fogadta, hogy az illető ur a ház előtt álló autójában várakozik.

Ormos már tisztában volt, hogy ez csakis a kegyelmes ur lehet s nyugodt mosolylyal lépett be az ez alkalomra sötétségbe merült kényelmes gépkocsiba.

— Micsoda izetlen tréfa volt ez azzal a cikkel? — szólt a kegyelmes ur, mindjárt a tárgyra térve.

— Ne vegye rossz néven kegyelmes uram, — válaszolt Ormos nyugodtan, — de lapom nekem osztotta ki a szóban forgó cikk megkritizálását s miután nem árulhatom el az excellenciád cikke és a köztem fenforgó rokoni viszonyt, szó nélkül kellett engedelmeskednem.

— No, de nem kellett volna azért oly szigoruan lekritizálni! — szólt a kegyelmes ur méltatlankodva.

— Lehetetlen volt nem ugy tennem, — szólt Ormos nem csekély sarkazmussal — mert a kritika tárgyát képező cikk tényleg nagyon hevenyészett munka. Hiszen tudja, kegyelmes uram, nem is várhat az ember husz forintért jobbat, ily drága világban.

A kegyelmes ur sápadtan kapkodott levegő után, Ormos Attila pedig távozni készült.

— Még egy szót, kedves szerkesztő ur — szólt a kegyelmes ur szinte könyörgő hangon, — ne hagyjon most már magamra és huzzon ki a csávából, mert erre most már egyedül csak ön képes.

Ormos ott akarta hagyni a kegyelmes urat s vissza akart térni a kártyaasztalhoz; eszébe jutott azonban a kézből vesztett kontra s igy szólt:

— Hajlandó vagyok még egy cikket irni, mely fényesen megvédelmezi excellenciádat, de ennek ára előre fizetve: ezer korona.

Ormos Attila később visszament a kártyaasztalhoz és váltakozó szerencsével folytatta a játékot, mikor pedig a leszámolás következett, szép ropogós ezres bankjegyet váltott a pincérnél.

Ezer korona egy darabban, szép pénz, de Ormos ki is tett magáért. Harmadnap megjelent a kegyelmes ur

cikke, mely ugyancsak kiméletlenül ment neki Ormos Attilának, iskolázatlan logikáju, felületes ujságirói okoskodásnak bélyegezve az Ellenzéki Hirlapban megjelent cikkét.

A kegyelmes ur második cikkéről még az ellenségei is elismerték, hogy nagyszerüen megirt munka, melynek fölényes tömörsége szinte legázolja Ormos Attila minden okoskodását. Siettek is neki pártkülönbség nélkül gratulálni.

A kegyelmes urról, kit két — de különösen legutóbb irt — kitünő cikkének megjelenése óta bizonyos nimbus övezett, mindenki elismerőleg nyilatkozott. Ormos Attilát azonban megtámadták hirlapiró kollégái.

— Nem szégyenled magad, hogy tapasztalt ujságiró létedre ennyire kifogott rajtad egy kegyelmes ur.

Ormos azonban nem nagyon vette szivére a dolgot s mosolyogva jegyezte meg:

— Akinek az Isten hivatalt ád, annak észt is ad hozzá.

A hirlapirók azonban nem elégedtek meg ezzel s egymásközt nagyon megszólták a mostanság mindig finom szivarokat szivó kollégájukat.

— Különös, hogy a máskülönben a hirlapi marakodást annyira kedvelő fiu ezt az ügyet ennyiben hagyja, sőt még mosolyog is magában ha a kegyelmes ur cikkét dicsérik előtte.

Ormos azonban nem törődött semmivel s jókedvüen jegyezte meg barátnőjének, Eliznek, kivel mostanság csakis elsőrangu helyekre járt vacsorázni:

— Ugy jártam, mint az egyszeri végrehajtó, aki nagy buzgalmában a saját sapkáját is elárverezte.

A RÓZSALOVAG.

A Rat Mort-ban hangulatos, szines és forró az éjjeli élet. Aki oda megy, töményitve kap mindent: a Montmartre összes léhaságát, a nagyváros romlott erkölcseit, a féktelen bujaságot, azzal a kedélyes és bohém világfelfogással párosulva, amelynek igazi bölcsője Páris és kedves szószólója a mulató párisiak nyelve: a montmartrei argot.

A Place Clichy sarkán van a csillogó fénynyel berendezett helyiség, amelynek forgalma a hajnali órákban a legnagyobb, amikor az orfeumok, télikertek, barok és tabarinok csillagai, a mindennapi munka után odatérnek az utolsó feketekávéra, vagy bockra.

Valóságos exotikus divatkiállitás! A ragyogó ékszerekkel hivalkodó, hófehérre emaillirozott, aláfestett szemü leányok pompás selyemtüll-toiletteket mutogatnak, amelyeknek tarka és merész eleganciája már magában is elárulja, hogy Párisban vagyunk.

Egy-egy asztalnál kedélyes társalgás folyik; a lányok megbeszélik az éj eseményeit. Itt-ott a kártya járja. Négy nő angient játszik. Látszik, hogy nem először. Nagy rutinnal osztanak s a kártya oly jól áll a kezükben, mint magyar menyecskének a főzőkanál. Amott viszont dominóznak; két csinos nő és két szerecsen rakja nagy figyelemmel egymás mellé a fekete hátu és fehér hasu köveket. A két szin, ugy látszik, jól megfér.

Csak az feltünő, hogy az éjjeli mulatóhelyek parazitái, a selyemfiuk, nem járnak ide, hogy mohón elragadják áldozatuk keresetét. De ezeknek a jobb nőknek, akik közül nem egy saját kocsiján jár, talán nincsenek is kitartottjaik, vagy ha vannak, ugy azok olyan előkelő gavallérok, hogy tiszteletdijukat folyószámla átutalással kapják.

A bejárat mellett van egy nagy asztal, ahol mindennap ugyanaz a társaság ül. A széles karimáju kalapok és merészre kötött csokor-nyakkendők után itélve: művészek. Mindenesetre jókedvü, bohém fiuk, akiknek már a vérük kivánja az éjszakázást.

Az éjszaka ragyogása hatalmas, nagy kapocs, amely minden demokratikus intézménynél jobban összetartja kis társadalmát. Az éjjeli lump ezerszerte barátságosabban néz társára, mint a nappal élő s a mindennapi kenyérért harcoló ember. A lump a hajnali órákban, amerre csak néz, mulató bohémeket lát; a dolgozó ember pedig nappal mindenfelé csak konkurrensekkel találkozik. Az egyik barát, a másik ellenség.

A Rat Mort-ba járó éjszakai leányok és művészek között is eredeti barátság szövődött, amelyet leginkább a zsivány-pajtássághoz lehetne hasonlitani. A könnyelmü lányoknak mindegyikükhöz volt egy-két szavuk, viszont a vig bohémek is szivesen eltréfáltak a szellemes artista nőkkel. Az abszint és pezsgő aromájával telitett éjszaka alakjai nem ellenségei egymásnak.

Csak egy leány viselkedett másként, mint a többi. Rositta, az andaluziai szépség. Ő nem kártyázott, nem tréfált, nem beszélgetett senkivel. Márvány-hideg tekintete senkin sem pihent meg. Mindig egyedül itta teáját. Tartózkodó modora miatt a bohémek „gőgösnek“

nevezték. Társnőitől pedig, — akik, ugy látszik, más oldaláról is ösmerték, — a „pénzéhes“ melléknevet kapta.

A művész asztaltársaság néhány bohémje ugyan próbálkozott foglalkozni a rendkivüli szépségü leánnyal, Rositta azonban mindenkit, aki közeledett feléje, egyformán utasitott vissza:

— Egy csók ára 5000 frank! Akinek tetszem és van hozzá pénze: ám jöjjön, szivesen látom. A potyára való beszédnek azonban nem vagyok barátja.

Ilyen körülmények között aztán a szép andaluz'ai leány nem nagy népszerüségnek örvendett s a művészek nem is hederitettek reá többé. Kivéve Ralfot, a fiatal dán festőt, akire a hideg szépség különösen mély benyomást gyakorolt.

Lehetséges-e, hogy ilyen istenáldott szépség ne érdeklődjék, csak a pénz iránt? Az ő művészi lelkülete, amely a vaksötétben is mindig fényt keresett, nem tudta megérteni a spanyol nő lelkének sivárságát.

Ugy látszik azonban, hiába kereste a fényt, mert Rositta a legkerekebben visszautasitotta az ő közeledését is.

— Ca va! — szólitotta meg tősgyökeres párisi argot-val a leányt és merészen a szeme közé nézett.

Rositta fagyos tekintettel mérte végig a tolakodót.

— Nagyon tetszel nekem! — folytatta szavait a festő. — Hónapok óta nézlek, de nem merlek megszólitani; ma azonban mégis ide merészkedtem hozzád.

— Ötezer frank! — felelte a lágy szavakra a lány kimért hidegséggel.

— Egy csókodért ötezer frank nem pénz! — válaszolt Ralf nagy melegséggel.

„Ötezer frank nem pénz!“ E szavakra mintha halvány mosoly futott volna át Rositta vonásain.

Ralf sietett megragadni ezt a jó alkalmat. Rositát mosolyogni még nem látta közülük senki.

— Ötezer frank nem sok, — ismételte egy ötfrankost forgatva ujjai között. — De, sajnos, nem áll rendelkezésemre ez az összeg.

A kapzsi leány mosolya azonnal jéggé dermedt, de Ralf nem volt az a fiu, aki könnyen feladja az ostromot.

— Ötezer frankom nincsen, de nagy örömmel nyujtanám át ezt az ötfrankost, az egész összeg első részlete fejében.

Ötezer helyett öt! Hallatlan merészség! Rositta gunyosan mosolygott s a faképnél akarta hagyni a fiut, aki azonban nem tágitott:

— Ne hidd azonban, hogy falhoz akarlak állitani, mert a csókot csak akkor fogom kérni, ha az ötezer frank legutolsó részletét is lefizettem.

Ralf ezzel a szép leány elé tette a csengő ezüst pénzdarabot, udvariasan köszönt és sietve elhagyta a helyiséget.

Rositta egyedül maradt az ötfrankossal és mérges volt. Egy ideig azon gondolkozott, ne hajitsa-e a pénzt a tolakodó után, de, ugy látszik, mégis kapzsisága kerekedett felül benne s hirtelen mozdulattal a ridiküljébe sülyesztette a tallért.

A következő nap hajnalán Ralf ismét ötfrankos pénzdarabbal köszöntötte a szép leányt, aki talán valamivel barátságosabban fogadta, mint tegnap:

— Jó napot „ötfrankos lovag ur“, — köszöntötte alig észrevehető mosollyal.

A festő pedig átnyujtotta a pénzt, üdvözölte és gyorsan távozott.

A harmadik nap Rositta már barátságos mosollyal fogadta a fiut, aki ujra ötfrankossal kezében közeledett feléje.

— Már azt hittem, megfeledkezik rólam!

— Megfeledkezhetik-e a szürke polgár a szépség királynőjéről, akinek adót fizet? — válaszolta a festő udvariasan.

Rositta akart valamit válaszolni, a feketeszemü ifju azonban elillant s a szép leány kedvetlenül dobta a pénzdarabot az erszényébe.

Egy napig és még néhány órát kellett várnia, mert Ralf, aki az éjet álarcosbálon töltötte a következő nap csak igen későn érkezett a Rat Mortba, ahol Rositta már izgatottan leste megjelenését.

— Már azt hittem, hogy beteg. Mondja, hol késett oly sokáig? — kérdezte szinte szemrehányón.

Ralf néhány mentegetődző szót dadogott s hamar átnyujtva az ötfrankost, távozni akart.

— Miért nem ül le soha az asztalomhoz? — szólt utána a leány.

— Mert az utolsó részlet lefizetése előtt szólni sem merek magához.

— Utolsó részlet! — kacagott a szép leány. — Mondja csak, nem fogja maga elunni ezt a mindennapos adózást ?

— Nem! — válaszolta határozott hangon a festő. — Mi dánok nagyon kitartók vagyunk. Egy régi népmondánkban olvastam a Rózsalovagról, aki harminc évig ásta át magát az üveghegyen, hogy vágyainak álma, a Csipkekirálynő, az övé lehessen. Harminc év, majdnem

egy emberélet s annyit töltött el, csákányvágást róva csákányvágás mellé, hogy az üveghegyben alvó királynőhöz jusson. Erre a buzditó példára szoktam gondolni. Ez bátorit, ez sarkal . . . Aztán nekem sokkal könnyebb a dolgom, mert nem is kell tovább várnom, mint három évig és csákányvágásokat se kell tennem. . . .

— És maga tud várni? — kérdezte Rositta kiváncsian.

— Hát hogyne tudnék? Különösen pedig, ha muszáj . . . És nem csak az tartja a lelket bennem, hogy kevesebbet kell várnom, mint a Rózsalovagnak, de hogy a jutalmam is sokkal különb lesz, mert az üveghegyben alvó Csipkekirálynő semmi szin alatt sem lehetett oly szép, mint maga.

Ralf nem folytatta tovább szavait, felállt, köszönt s fáradtságára hivatkozva, haza felé indult.

Odakinn pedig már szürkülni kezdett s koránkelő munkásemberek jöttek vele szembe.

Utja a Szajnán vitte keresztül s az átvirrasztott éjszaka lovagja levett kalappal üdvözölte a hajnali hüvös szelet. Borgőzös fejének jól esett a hideg. Lassan, gondolatokba merülve ment s mint rendesen, ilyenkor arra gondolt: honnan teremt elő holnap ismét egy uj tallért. Alig vette észre, hogy már odahaza van.

Mikor pedig szobájába lépett, két meleg női kar fonódott a nyaka köré és csókra éhes forró ajk susogta feléje:

— A Rózsalovag tudott várni, de a Csipkekirálynő nem tud.

A GYÁSZ.

A felesége a szomszéd szobában feküdt felravatalozva. Ő pedig órák hosszat mozdulatlanul, megtörve és megsemmisülve ült karosszékében. Kifejezéstelen arccal meredt az előtte heverő pisztolyra. Szinte kéjelegve kacérkodott a gyilkos szerszámmal.

Talán csak azért nem végzett, mert még nem kinozta magát eléggé. A nagy gyászból nem volna illő ily könnyen kivonnia magát.

Közben többször zavarták is. A megboldogult végtisztességének részleteiről kellett gondoskodnia. A pompes funébres embere jött a temetést megbeszélni. Istenem, szegény, drága, jó asszony, szép diszes temetést érdemel.

De vajjon a halottasházban történjék-e a gyászszertartás, vagy a lakásban? Ebben a kérdésben kellene dönteni. A lakásból intimebb, a halottasházból nagyobbarányu, diszesebb temetést lehet rendezni.

Egy másik igen fontos és kényes dolog is van még hátra: a gyászjelentés megszerkesztése. „Fájdalomtól megtört szivvel tudatjuk, hogy a legnemesebb feleség...“ „Tudatjuk . . .“ De az a kérdés: kik tudassák?

A Tivadarékat ki kell hagyni a gyászjelentésből. Most itt az alkalom! Meg kell mutatni, hogy nem tartja őket a családhoz tartozóknak. A Kováchy unokatestvéreken is lehetne egyet ütni, kik magyarositott nevük ellenére is mindig lenézték őket. Az uj nevükhöz egyáltalában nem illő y-ont és ch-t el fogja hagyni; egyszerüen Kovácsi-nak irja majd őket.

Mi lesz azonban a saját nemességével, melynek valódiságában már maga is szinte hitt. Milyen előnevet használjon? A minisztériumban mindig baranyavárinak mondotta magát, viszont a családban az árpádhalmi előnevet hozta forgalomba. Most végre szint kell vallani! A szegény jó megboldogult mindig oly büszke volt az árpádhalmi előnévre, viszont a minisztériumnak is meg kell adni a magáét: kiirta mind a kettőt.

— Szegény, jó Margit milyen büszke volna, ha tudná! Istenem, miért is oly kegyetlen a sors!

Mikor a pompes funebres hivatalnoka elment, már nagyszámu rokonság várt reá bánatos arccal: — Mennyire szerették szegény jó Margitot.

Ismét csengettek. Az anyósa és a sógornője, a megboldogult testvérhuga érkezett meg. Sarkig érő hosszu krepp fátyol takarta mind a kettőt. Szivszaggató zokogással borultak a ravatalra.

— Mennyire szerették az elhunytat! Mennyire siratják!

Most kezdte csak igazán átérezni veszteségének sulyát. Anyósát és sógornőjét dolgozószobájába vezette.

— Lássák, — szólt az asztalon heverő pisztolyra mutatva — nekem már csak ez van hátra.

Az anyós és a sógornő sötéten néztek össze, a pisztolyt pedig minden ellenvetés dacára elrejtették, részvételjes hangon jegyezve meg:

— Szegény fiu!

A meleghangu megszólitásra kiszáradt könnyei ujból megeredtek s szivszaggató „Mama! Mama!“ kiáltással borult anyósa nyakába, akit az esküvő napja óta nem szólitott ezen a néven.

Az érzékeny családi jelenetnek a csengő hangja vetett véget: hivatali kartársak jöttek kondoleálni.

— Fogadd őszinte részvétünk igazi nyilvánítását . . .

A hivatali kartársak és barátok részvétnyilatkozata ismét felizgatta s alig tudta fuldokló könnyezés közepette megköszönni a figyelmet, hogy a katasztrófa alkalmából felkeresték.

Egyik kartársa sietett közölni:

— Az államtitkár ur őméltósága is nagy részvéttel értesült gyászodról; ugy tudom, el is jön a temetésre.

— Az államtitkár is eljön!

Ezt nem is merte remélni. Egyszerre melegség áradt szivébe. Büszkén nézett körül s a jóleső érzéstől uj erőre kapott.

— Istenem, ha ezt Margitom megérhette volna!

Ekkor azonban eszébe jutott, hogy az esküvőjére is meghivta ő Méltóságát, de akkor nem jött el.

— Most azonban eljön, biztosan eljön, hiszen a titkárjával üzente.

Uj intézkedések váltak szükségessé. „Az államtitkár is eljön!“ A temetésnek mégis nagyobb arányunak kell lennie. Az ezüstre festett fakandelláberek helyett igazi fémből valókat kell rendelni, a koporsók közül pedig az ércveretüt.

— Szegény, jó Margit meg is érdemli, olyan jó asszony volt.

Aztán meg külön gyászmagyaros szolga is kell, aki majd őméltósága autojának ajtaját kinyitja s a magasrangu vendéget lesegiti.

Vette kalapját, kabátját és személyesen ment el a temetkezési vállalat irodájába. Gyors és friss léptekkel

sietett végig az utcán, nehogy elkéssen. Utközben eszébe jutott, hogy nincs a kalapján gyászszalag, tehát betért az utbaeső divatüzletbe.

A boltos émelygős, üzletszerü mosollyal sietett eléje és szerényen megjegyezte, hogy jól néz ki. Mikor pedig megmondta, mire van szüksége, megdöbbenve kérdezte:

— Csak nincs valami baj? Ki halt meg?

— A nőm! Mindenem! — tört ki ismét az özvegyből a zokogás s az üzlet személyzete megilletődéssel kinált helyet a fájdalomtól megtört embernek.

Mikor a boltos a gyászszalagot a kalapra tette, ismét az államtitkárra gondolt s ezzel kapcsolatban eszébe jutott, hogy gyász-inggombokat is kellene vennie. Mit gondolna az államtitkár, ha észre venné, hogy fényes gomb van a kézelőjén.

Ez a gondolat ismét uj erőt kölcsönzött neki s frissen, figyelmesen válogatott össze: fekete keztyüt, nyakkendőt és egyéb gyászkellékeket.

Mikor pedig a divatüzletet elhagyta és a temetkezési vállalkozónál is elintézte s minden dolgát, végtelen elhagyatottnak érezte magát. Elővette imént vásárolt feketeszélü zsebkendőjét és keserves könnyekkel sirta tele.

Másnap diszes gyászoló közönség jelenlétében folyt le a temetés. Az ujdonsült özvegynek, aki ugy látszott, minden tekintetben átérzi, hogy ő a szertartás központja, minden megjelenthez volt egy-két jó szava.

— Az államtitkár ur is eljön! — közölte mindenkivel.

Fel is tünt, mennyire agilis; mindenütt ő maga rendelkezik s nem is látszik megtörtnek. Siettek is néhányan megjegyezni:

— Talán nem is szerette az asszonyt!

Ő azonban nem hallotta a megjegyzéseket. Idegesen tekintgetett jobbra-balra. Baj volt. A hivatalbeli kartársak, a rokonok, a jó ismerősök, a házbeli szomszédok és a rendes, temetéseket látogató öregasszonyok már mind ott állottak az ércveretü koporsó körül, csak még az államtitkár hiányzott.

Izgatottan tekintgetett mindegyre a világos bejáró felé, az államtitkár azonban nem mutatkozott. Kováchyék is megérkeztek: előkelően, autón és elkésve. A pap is türelmetlenkedni kezdett, mert aznap még egy másik temetésnél is közre kellett müködnie.

Tovább már nem lehetett várni. A szertartást meg kellett kezdeni.

Megtörve, sápadtan állt az özvegy a drága halott fejéhez s mindenki részvéttel tekintgetett feléje, mert egész lényén meglátszott a szenvedések kálváriája. Mikor a pap az utolsó szót kimondta s a szertartás az államtitkár jelenléte nélkül bevégződött, szivettépő sikoltással borult a koporsóra s valóban nagyon szerencsétlennek érezte magát.

— Mennyire szerette az asszonyt — jegyezték meg a körülállók.

A temetés izgalmai nagyon megviselték, napokig nem evett semmit, ugy, hogy már komolyan kezdték félteni.

Ez az állapot azonban nem tartott sokáig, a bánatos özvegy hamar talált vigaszt. Egy hónap sem telt el egészen és elvette a legelső reá mosolygó leányt, feleségének a hugát.

És történt néhány hétre a csendben megtartott es-

küvő után, hogy egy régi ismerőse, kivel régóta nem találkozott, megkérdezte:

— Kit is gyászolsz te voltaképen?

— Szegény, jó elhunyt sógornőmet, — jegyezte meg bánatos arccal, — de már nem sokáig . . .

EGY ASSZONY, AKI VESZIT.

Huszárok mennek Zlocsován keresztül. Fáradtan, sáros és gyürött ruhában, de azért dalos, friss jókedvvel. A hadvezetőség elvette lovaikat, hetyke önérzetük azonban megmaradt. Most is épen oly büszkék, mint mikor táncos paripák ringó hátáról nézték a világot. Egyenesen, sőt peckesen lépnek, pedig ugyancsak fáradtak lehetnek.

A kis csapat messziről jön s hetek óta pihenés nélkül verekszik, apró csatározásokban összecsapva a mocsaras, erdős vidéken itt-ott felbukkanó kozákokkal.

Tegnap is alapos munkát végeztek és a nyugtalanító kozák őrjáratok ugyancsak drágán fizették meg harci kedvük felbuzdulását. Hetek is betelnek, mig a széjjelvert csapatok talpra birnak állani s igy talán most néhány nyugodt este alkonyul a huszárokra s lesz alkalmuk pihenni is. Hátha még jó fekvőhelyük akadna és a csizmát is lehuzhatnák fáradt lábukról!

A csapat parancsnoka, Berzenczey főhadnagy, atyai jóindulattal igyekszik gondoskodni embereiről s a lehető legjobb helyre szeretné beszállásolni őket. A legszebb házba a község szélén álló kastélyba kopogtatott be kvártélyért.

A kastély öreg kulcsárja barátságos, mosolygó arccal fogadta őket s pár perc alatt nyélbe ütötték az elszállásolás dolgát. A huszárok a kastély cselédségének szo-

báiban kaptak helyet, Berzenczey főhadnagynak pedig az emeleten nyitottak szobát.

— Eleség is lesz bőven — nyugtatta meg Berzenczeyt az öreg kulcsár, aki szemmelláthatóan örült a vendégeknek.

A főhadnagy a ház ura után kérdezősködött. Az ősz kulcsár felvilágositotta, hogy a kastély egy lengyel grófnéé, aki özvegységének harmadik évét tölti itt egyedül s a kastély körül fekvő birtokain gazdálkodik.

Berzenczey nem sokat törődött vele, hogy ki a vendéglátó; a fődolog, hogy tető alá jutottak mindannyian. Megelégedetten vonult vissza szobájába, ahol langyos mosdóviz mosolygott reá.

A háboru csodás átalakitó hatásának tulajdonitható, hogy a mi kényelemszerető és elkényeztetett tisztjeink oly derekasan viselkedtek s fittyet hányva éhségnek és nélkülözéseknek, a legnagyobb lelkiismeretességgel végezték kötelességüket mindenütt.

Berzenczey Tibor főhadnagy is egyike volt azoknak, kik a békében bravuros piknikrendezéseikről, kaszinói kártyamérkőzéseikről és udvarlásaikról voltak hiresek. Mióta azonban a háboru kitört, egyik kitüntetést a másik után érdemelte ki bátor magatartásával s a fess gavallér, aki ezelőtt a manikür nélkül meglenni sem birt, most minden zugolódás nélkül nyugodott bele, hogy napokig se lásson mosdóvizet s hetekig nélkülözze a megvetett ágyat.

Ezuttal is jó ideje először történt, hogy tükörbe nézett, mikor a ház urnőjének cselédje közölte vele, hogy a grófné szivesen látja asztalához vacsorára.

Nosza, hamar előkerültek a rég nem látott beretvaeszközök s a marcona katona néhány perc alatt sima gavallérrá változott.

Frissen beretválva, szépen megfésülve, már fáradságot sem érzett s ruganyos léptekkel nyitott be a ház urnőjéhez.

Fiatal, magas, szép, szőke asszonnyal állt szemközt, kinek szemében a lobogó élet tüze csillogott s nem a bánatos özvegység lankadt fénye.

Berzenczey főhadnagy, — mutatkozott be — a sarkantyuit lágyan összecsenditve s mosolygó arca semmit sem árult el az alig néhány óra előtt megvivott kemény tusákból.

A grófné, ugy látszott, örült az ismeretségnek s élőzékenyen kinált helyet maga mellett a dusan teritett asztalnál.

Berzenczey napok óta nem látott meleg ételt s igy derekasan nekilátott a sok finom enni és innivalónak; nem kináltatta magát. Vajjon huszárjai mit esznek? — Ez a kérdés izgatta egyedül. Egy óvatlan pillanatban otthagyta a grófnét és a dusan teritett asztalt, leszökött katonáihoz. De mikor rotyogó fazékok mellett találta őket, megnyugodva tért vissza a szép asszony asztalához s kétszeres erővel s kedvvel folytatta az eszem-iszomot.

Vacsora után a forró feketekávét a kedves kis intim szalonban szervirozták, dusan és nagy változatosságban mellékelve mindazt, mit az entente csak nyujthat likörökben.

Berzenczey már hosszu idő óta álmában sem mert gondolni ilyesmire, még kevésbbé arra, hogy ilyen szép asszonyka fog fehér, igéző kezeivel töltögetni neki azokból a kellemes mámoritó és bizsergető italokból!

De kár, gondolta magában, hogy ez a találkozás ezzel a szép asszonnyal nem valami kies fürdőhelyen esett meg, ahol, mint teljesen idegen ember, kedvére tehetné

neki a szépet. Igy azonban visszás volna szivéért csatározni, mert a grófné összes birtoka és kastélya ellenséges megszállott terület s ő mint győző fél korlátlanul rendelkezik amugy is mindennel.

Igy gondolkozott Berzenczeyben a lovagias tiszt, mint fiatal embernek azonban mégis csak tetszett a szép asszony.

— Mit szokott odahaza a háboru előtt vacsora után csinálni? — kérdezte a grófné, ki ugy látszik mindenáron mulattatni akarta vendégét.

— Rendesen az ördög bibliáját forgatjuk, — válaszolt Berzenczey.

— Tud bridgezni?

— Kedvenc játékom!

— Akar egy draw-bridget?

— Igen.

Néhány perc mulva készen volt minden; a szép asszony kis asztalkára készitette a kártyákat és a szabályszerü fatartókat, melyekbe a strohmanok kártyalapjait teszik.

— Kezdhetjük — szólt a grófné a bridgejátékhoz kikészitett francia kártyák közül gondos keverés után az egyik csomagot kiosztva.

A kettős bridge — (draw-bridge) az egyedüli kártyajáték, melyben az ellenfelek nem egymással szemközt, hanem egymás mellett ülnek, mint a szerelmesek. Berzenczey ugyan nem nagyon örült ennek, mert hiszen a kártyajátékot is csak azért ajánlotta, hogy gondolatait a grófné szépségéről elterelje. Igy azonban nehezen ment.

A játék megkezdődött, de a főhadnagy nem volt képes figyelmesen játszani; a kártyalapok szinei helyett állandóan a szép asszony fehér övvel átszoritott selyem kimonójának tarka mintázata vibrált szeme előtt.

MÚZEUM

— Talán untatja igy a játék, — szólt a szép asszony Berzenczeyhez egy hatalmas elnézés után, — mindenesetre szokva van pénzbe játszani. Én játszom szivesen bármily magas összegben, ha igy a játék jobban izgatja. Mi lengyelek nagyon szeretjük a kártyát s mosolyogva nyerünk, vagy vesztjük egész vagyonunkat.

De Berzenczey nem egyezett bele, félt attól a gondolattól is, hogy pénzt nyerhet.

— Tudja mit, szólt a szép asszony, kiben ugy látszik erős kártyaszenvedély szunnyadozott, — ha nem akar pénzbe játszani, játszunk egy „robert" valami emléktárgyba. Maga is felteszi a cigarettatárcáját, én is.

Berzenczey egy pillantást vetett a szép asszony arany cigaretta-szelencéjére és aranynál is fényesebben ragyogó szőke hajára és a fürtöket leszoritó fekete selyem szalagra. Nem tudott ellentállni. Elragadta a nyerészkedés vágya s igy szólt:

— Nem bánom, a cigarettatárcám lesz az én tétem, de viszont maga a hajában levő fekete szalagot tegye fel ellene.

Az asszony elfogadta a kihivást, a játszma megkezdődött. Berzenczeynek szerencséje volt, — nyert. A grófné kihuzta illatos hajából a szalagot s a főhadnagy elé tette.

A játék azonban nem maradt abban.

— Dupla, vagy semmi — mosolygott reá a szép asszony s a kártyákat hirtelen összekeverve uj játszmát osztott ki.

— A fésüt a hajamból teszem tétnek, a szalag és a tárca ellen — szólt Berzenczeyhez s be sem várva a választ, már megnézte a kiosztott kártyákat.

A fésübe ment tehát a játék. A teknősbéka páncéljá-

ból készült kis pántba, mely az illatos fürtök között pihent.

Berzenczeynek eszébe villant: ha azt kivennék, ragyogó aranysátor omlana eléje. Minő tündéri látvány lenne az.

Idegesen kapta fel kártyáit, de azért nagy gonddal és figyelemmel játszott.

A szerencse neki kedvezett, megint nyert.

A fésüből kiszabadult fürtök aranytüzesőként hullottak szét. A szép asszony, ugy tünt fel, észre sem veszi a dolgot, egészen elvakitotta a kártyaszenvedély.

— Dupla vagy semmi — suttogta pirulva.

— Minden ellen felteszem — folytatta pár percnyi habozással, maga elé nézve, — az övemet.

Berzenczey osztott. Kipirulva nézte a lapokat és szorgalmasan gyüjtött ütést ütés mellé. Végre aztán ez a játszma is az ő győzelmével végződött: a fehér öv is az övé lett.

— Játszunk még egy játszmát, — sziszegte a szép asszony, egészen nekihevülve.

— De hiszen már nincs mit feltennie — felelt Berzenczey mosolyogva.

— Még egy játszmát! — szólt a szép asszony egészen közel hajolva a főhadnagyhoz. — Kell, hogy még egy játszmát játszon velem.

— A kimonómat teszem fel! — suttogta szenvedélyesen közelebb hajolva a főhadnagyhoz, ugy, hogy érezhette a szép asszony leheletének forróságát. — Mindent, vagy semmit . . . egy játszmára.

Berzenczey egészen elkábulva nyult a lapok után, gépiesen vette fel s rendezgette azokat. Ha ezt a játszmát is meg tudná nyerni, a paradicsom kapuja nyilna meg

előtte. Nagy gonddal és figyelemmel kezdett játszani. Minden kihivást előre megfontolt s oly erős játékizgalmat érzett, minőt talán még életében soha. Szive hevesen dobogott s keze remegve rendezte az ütéseket.

A dolog azonban nem volt könnyü, a szép asszonynak jó kártyái jártak. Berzenczey azonban összeszedte minden erejét, felhasználta minden kaszinói rutinját s végre mégis, ha nem is sokkal, de megnyerte ezt a játszmát is.

A szép asszony idegesen ugrott fel helyéről és az övétől megfosztott selyem kimonó Berzenczey lábai elé hullott.

Ez több volt a soknál. Rózsaszinü, forró hullám csapott a főhadnagy arcába, minden vér a fejébe tódult és csókra éhes forró ajkait odatapasztotta a szép asszony kivánatos vállaira.

*

Másnap reggel, mikor a huszárok már menetkész állottak a kastély udvarán, Berzenczey a kastély tornácán utolsó istenhozzádot mondott a szép asszonynak.

— Aztán csak egyre figyelmeztetem, — szólt a grófnő a főhadnagyhoz s a mult éjszaka minden mámorának pajkossága ott ragyogott szemében — sohase játszék bridget komoly pénzbe, mert nagyon könnyelmüen és felületesen játszik. Tegnap este is alig tudtam akarattal annyi hibát csinálni, hogy hozzá juttassam a biztos győzelemhez.

KÉT KOR, KÉT TÖRTÉNET

I.

1880. Szin: egy balatonmelléki fürdőhely. Évszak: nyárközép. Este van. A déli órákban oly forrón tüzelő napfény már megtört sugarakkal bukik a hegyek mögé s a nagy tó lomha vize sötétségbe merülne, ha a fürdőszálló erősen kivilágitott ablakainak visszfénye nem kocsönözne csillámló élt az ezüstös haboknak.

A nagy táncterem összes csillárai égnek: mulatság kezdődik. Ma van az Anna-bál. De nemcsak a szokatlan, pazar kivilágitás árulja el, hogy itt valami ünnepség van készülőben, hanem a szálló tágas udvarán a szokatlanul nagy sürgés-forgás is.

Valósággal nyüzsögnek a hintók, batárok, jukkerfogatok és csengős lószerszámu homokfutók. Ezeken érkezett Zala- és Somogy-vármegye szine-java. Ki-ki rangja és módja szerint jött: batáron a családok, homokfutón a gavallérok, hintón az idősebbek; az ezerholdasok pedig négy ficánkoló paripával. A kocsisok alig birnak elhelyezkedni a szük udvaron s bizony a később érkezőknek még szalma sem jutott a lovak alá. Szerencse, hogy széna és zab van bőven; azt hozott mindegyik az ülés alatt.

A fáradt lovak vigan ropogtatják az abrakot, a kocsisok pedig az udvar ablakain bekukucskálva gyönyörködnek az éppen kezdődő mulatságban.

A cigány egy rövid beharangozó csárdás után a

„dunári valcert", az akkor divatos lágyhangu nótát kezdi játszani s a menyecskék, szép lányok, urak és urfiak boldog mosollyal és fiatalos hévvel kezdenek keringőzni a sok száz gyertyafénnyel kivilágitott teremben, ahol a fényes csillárról nem egyszer esett a felhevült párokra forró gyertyacsepp. Az ilyesmit azonban nem fogták fel tragikusan: nyugodtan megvárták, mig megszikkadt s a gondos mama, a papa penicilusával vakarta le leánya ruhájáról a felesleges diszt. Lehet, hogy az igények voltak kisebbek . . . vagy a kedélyek jobbak.

One-stepnek, two-stepnek még nyoma sem volt, sőt még a boston ringó lépéseit sem ismerték a rózsás arcu ifjak, akik félénken helyezték kezüket a tisztes távolban tartott táncosnő füzőbe szoritott derekára.

A hangulat azonban annál jobb volt s mig az ambitusan az idősebbek vidám csibukszó mellett kergették a pagátot meg a huszonegyest, addig a fiatalság kivétel nélkül ropta a táncot az öreg Gilagó talpbizsergető zenéjére.

Az előtáncosok és mindenkori négyesrendezők a Hajós- és a Ribácsy-fiuk közül kerültek ki. Különösen az utóbbiak voltak hiresek sokmókáju cotillionejaikról. Ribácsy Pista volt az, aki tavaly a négyes utolsó figurája közben egy zsák egeret bocsájtott szét a teremben.

Nosza, nagy lárma támadt erre. A rózsaszinruhás kisasszonyok sikoltozva menekültek jobbra-balra, az egerek pedig félénken futottak a székek alá, amelyen a mamák ültek. Legalább nem alusznak el unalmukban.

Ha nem Ribácsy Pista, de valaki más eszelte volna ki ezt a tréfát, megneheztelt volna érte mindenki. Egy-két mérges arc igy is felvillant, de egy Ribácsyval szemben senki sem mert szigoruan fellépni. A zöldréti Ribácsyak

voltak az egész környéken a legtekintélyesebb urak, nemcsak hatalmas birtokaik és előkelő összeköttetéseik révén, hanem mert a királynak is ők adták a legdaliásabb katonákat s a legszebb virágszálak is az ő virágházukban termettek.

Tavaly is Ribácsy-leány volt a bálkirályné s talán az idén sem lesz másképpen; hiszen Ribácsy Eszterkénél szebb és kedvesebb teremtést elképzelni sem lehet.

Régi szokás itt a nyárközépi Anna-bálon, hogy a második négyes után minden táncos apró szines szalagokat kap, melyeket az egyes turok jelzésével a táncosnő ruhájára tüznek. Aki éjfélutáni egy óráig a legtöbb szalagot szerzi, szóval legtöbbet táncol, az lesz a bálkirályné s virágokkal diszitett kis taligán kocsikázza körül a nagy termet.

Sok versengésre és vetélykedésre szokott ez alkalmat adni, az idén azonban Ribácsy Eszterke győzelme biztosnak látszott. Az ő szépsége és kedvessége versenyen kivül állt.

De a bál előtt néhány nappal váratlan essmény történt; a bálkirálynői tisztségre uj pályázó érkezett: csodálatosan szép, magas, sötétszemü asszony. Mint azt Ribácsyék meghitt barátai hamarosan kitudakolták, az illető Daláry főispán neje, aki több heti tartózkodásra érkezett a langyos vizü Balatonhoz.

De bizony Ribácsyék nagy bosszuságára nemcsak ez a két dolog volt, amit a meghitt barátok kitapasztaltak, hanem az is, hogy a csillogó szemü szép asszony, mint valami meseerejü mágnes, az összes gavallérokat magához szippantja. A szegény Ribácsy Eszterke mellett csak egykét egészen fiatal udvarló tartott ki, meg a két báró Taubitz, akiknek azonban szintén volt szépséghibájuk:

az egyik még csak 5-ik gimnazista és rövid nadrágot hord, a másiknak meg — igaz, hogy az idén tett érettségit — az egyik lába egy arasszal kurtább, mint a másik.

A szép Daláryné azonban nemcsak a gavallérokra gyakorolt jó benyomást, de az asszonyok is szivesen barátkoztak a kellemes és előzékeny modoru asszonykával, aki mindenkinek csak jót és szépet tudott mondani.

A főispánné csak néhány nappal a bál előtt érkezett, de az udvarlóknak már is oly nagy tábora vette körül, hogy Ribácsy Eszterke bálkirálynői győzelme kétségessé vált. A szép lány megsejtette a veszedelmet s már vonakodott is elmenni a mulatságra. Alig tudták rábeszélni, hogy ne tetessen beteget. Hogy mégis eljött, azt talán csak annak lehetett köszönni, hogy Ribácsy Gábor — Eszterke huszárfőhadnagy bátyja Pestről nyolc daliás huszárönkéntest hozott magával, akik pompás dekorativ testőrségnek igérkeztek a szép leány mellé.

— Meg fogunk ütközni! Legyőzzük a főispánnét! — jelentette ki a főhadnagy nagy bizalommal.

Ezt azonban könnyebb volt mondani, mint megtenni; mert, hogy a szép főispánnénak mennyi udvarlója van, az csak akkor tünt ki igazán, amikor a tánc megkezdődött. Mint az illatozó diszvirágot a méhraj, ugy özönlötték körül azok a táncosok, akik még nehány nap előtt mind Ribácsy Eszterke körül legyeskedtek.

A katonai szubordináció is lazának bizonyult, mert az Eszterke részére disztestőrségül kirendelt huszárönkéntesek közül öt vagy hat már Daláryné körül forgolódott, sőt kettő, mint anhengsli táncolta vele az első francia négyest.

Nem csoda, hogy Ribácsy Eszterke szép feje megfájdult s ifju szive idegesen kezdett dobogni, mert az első

négyes már bebizonyitotta a szép asszony udvarlóinak számbeli fölényét. Mig Eszterkével csak az egyik legkitartóbb huszárönkéntes táncolt s a háttérben a rövidnadrágos Taubitz-fiu tartotta legyezőjét, addig a főispánné mindkét oldalán ugy lógtak az anhengslik, mint az utasok — a háborus forgalomban — a villamos lépcsőin. Boldog volt, aki közelében lehetett s az idősebb Taubitz is már ott csoszogott körülötte sánta lábával.

Ekkor azonban váratlanul fordulat történt. Odakint feloszlott egy tarokkparti s Hajdu Pepi, a szürkülő fejü gavallér, a pesti pletykák letéteményese lépett a táncterembe. Néhány ismerősével szóba állva azonnal a szép Dalárynéról esett szó s a mindenttudó Hajdu Pepi meg-megjegyezte, hogy őméltósága bizony táncosnő volt leánykorában s miután az urától válófélben van, hamarosan vissza is fog térni a szinpadhoz.

Éppen a második négyes előtti szünet volt, a zene nem szólt, jó alkalom, hogy a pletyka szárnyra kapjon. Futótüzként terjedt el a teremben a hir s a simára fésült asszonyok megbotránkozással siettek egymást figyelmeztetni. „Táncosnő!“ . . . „Táncosnő!“ . . . mondogatták összeborzongva.

De nemcsak az urinők fordultak el a válófélben levő asszonytól, de a férfiak is, akik már nem a leereszkedő modoru főispánnét látták benne, de a táncosnőt, akit a direktor is letegez és akinek a legjobb esetben a népszerüség a kenyere.

Mire pedig a második négyes utolsó akkordjai is elhangzottak, a közvélemény annyira megfordult, hogy a szép asszonyt már alig vitték táncba. A jólelkü Ribácsy főhadnagy pedig a győző fél gőgös nagylelküségével parancsolta meg két önkéntesnek, hogy állandóan a Daláry-

nét mulattassák és semmi szin alatt sem mozduljanak el mellőle.

Az önkéntesek azonban nem szivesen engedelmeskedtek, mert ők is akarták hurcolni azt a rózsákkal és nárciszokkal diszitett kis kocsit, amelyben boldogságtól sugárzó arccal foglalt helyet Ribácsy Eszterke — az est bájos bálkirálynője.

II.

Szin marad: a balatonmelléki fürdőhely, időszak: nyárközép.

Alig egy emberöltő telt el. A megyei előkelőségek már nem járnak oda ficánkoló jukker fogatokon, csengősnégyeseken. Lassacskán kikoptak, eltüntek vagy kiszoritották őket — mások. Komoran visszahuzódva élnek kuriáikban. Már persze csak azok, akik élnek és akiknek még megvan a kuriájuk, mert akiknek nincs, azok ilyenkor szorgalmasan járnak a volt birtokaikon jégkárokat becsülni. Addig verte az életben őket a jég, mig most végre kenyeret ád nekik.

De a fürdőtelepen ez meg sem látszik, sőt százszorta látogatottabb, mint régen. A tóparti korzón csak ugy rajzanak a tengerész-sipkás gavallérok, akik a négyeseket legföljebb a kereskedelmi iskolai bizonyitványukban tudnák produkálni. De a cifrán öltözött mosolygó szemü lányok és asszonyok nem törődnek azzal. Csak nadrág legyen, az a fő.

A kedélyes wisth és tarokk játék helyett mindenütt a kalabriasz járja. Lámpagyujtáskor pedig megkezdődik

a kaszinó épületében a bakkarat, s a zöld asztalt a kapzsiság lázától kidülledt szemmel ülik és állják körül a nyerészkedésre vágyó szerencse-lovagok.

Bálok most nincsenek, mert amugy is minden nap hajnalig folyik a tánc a fürdőtelep barjában, hol a jókedvü Csóka Józsi muzsikájára braziliai mecsicset és spanyol tangót lejtenek: a dob-utcai torrerók, a dohány-utcai hidalgók és terézvárosi cowboyok. A bakfisoknak öltözött asszonyok pedig gyönyörködve nézik s reszketnek a vágytól, hogy kéjtől felhevült testüket ők is ily exotikus ritmusu mozgásba hozhassák.

Ribácsy Eszterke fülig pirulna, ha ezt látná. De most más idők vannak. A fürdőhely legünnepeltebb szépsége a bájos Mondsteinné is nekihevülve engedi magát át Odor Pál piktornak, aki a fürdőhelyen a művészet egyedüli képviselője s e cimen ugyancsak merész mozdulatokkal igyekszik a feltünően kacér asszonykát kézzel-lábbal gyönyörködtetni.

A szép Mondsteinné azonban nemcsak a barban a legfelkapottabb táncosnő, de egyáltalán minden tekintetben a legünnepeltebb szépség. Udvarlói vakon követik a korzón, előzékenyen mulattatják a tennisnél s elragadtatással bámulják a fürdésnél, hol pókhálószerü selyem trikóját fényes ragyogó szinéről és lágy selymes tapintásáról már mindenki ismeri.

A többi nyaraló asszony is irigykedve csodálja s boldog, ha egy csalódott gavallér a szép asszony oldala mellől hozzája pártol. Ez azonban ritkaság. Itt többnyire csak a férjek csalódnak, a gavallérok jóformán soha.

Egy nap azonban váratlan esemény történt, amely megzavarta a szép Mondsteinné lelki nyugalmát.

A Pest felől érkező vonat három hófehérre emaliliro-

zott és fényesre manikürözött, feltünően szép, kihivóan öltözött, karcsu lábu dámát hozott a fürdőhelyre.

Mindenkinek feltünt a három finom öltözékü nő, kikről hamarosan elterjedt a hir, hogy egy budapesti táncheliyiség csillagai. Egyik fehérnadrágos fiatal urnak ugy rémlett, mintha ő látta is volna őket valamely nachtlokálban, mire aztán azonnal akadt egy másik is, aki az előbbit felül akarván licitálni, kijelentette, hogy ő már szeparéban is volt és pezsgőzött is velük.

Nagy költő látogatása gimnáziumbeli önképző körben sem okozhatna nagyobb izgalmat, mint az élveteg és kacér asszonyok között a szerelem hivatásos papnőjének megjelenése.

— Milyen szépek, bájosak és finomak! — sóhajtottak utánuk a nők, mialatt minden ruhadarabjukat és mozdulatukat, kéz- és fejtartásukat siettek emlékezetükbe vésni, hogy aztán alkalomadtán utánozhassák.

A férfiakat is mind elfogta a láz. „Igazi táncos csillagok!" Hát még mikor a fürdőtelepen megjelentek, akkor dobbant csak nagyot a szivük az igézően szép fekete selyemtrikó, a formás lábszárukon feszülő selyem harisnya s a kezeiket fedő hosszu keztyük láttára.

— Mutatóba nem adnak semmit! — jegyezték meg a barnára sült tavi-fókák, s mert ez még jobban ingerelte fantáziájukat, heves vágyakozással csettentettek hozzá nyelvükkel. Mikor pedig a három nő csónakba szállt, a gavallérok szépségüktől szinte megbűvölten, részint szandolinokon, részint pedig hatalmas uszó-tempókkal követték.

Mire aztán a szép Mondsteinné egykori diadalainak szinhelyére, a fürdőházba ért, nemcsak hogy nem akadt gavallérja, de még a napozáshoz csolnakot sem kapott.

A néhány nap előtt még körülrajongott szép asszony ajkába harapva konstatálta akkor még délután és este, hogy az ő csillaga már leáldozott; a három táncosnővel nem képes versenyezni.

A gavallérok egyenként hagyták el asztalát. De, kik ott maradtak, azokban sem volt semmi köszönet, mert sürün kokettáltak át a szomszéd asztalhoz, hol pazar szép toilettekbe bujva ült a három szép nő.

Mindez a kacér Mondsteinné hiuságát vérig sértette, olyannyira, hogy már azon törte gonddal ondolált fejét, hogy összecsomagol és egy másik fürdőhelyre utazik.

Ekkor azonban váratlan esemény történt. Szombat este megérkezett a férjek vonata. Ez a körülmény azonban a szép Mondsteinnét sohasem érintette, mert az ő férjének, az asztmatikus bankárnak, hegyi levegőt rendelt az orvos s a legszigorubban megtiltotta, hogy a Balaton vizpárás partjaihoz merészkedjék.

Mi történhetett tehát, ami Mondsteinnét érdekelhette?

A férjek vonatával egy vidéki tanfelügyelő, egy patikus és egy vászonnagykereskedő érkezett a fürdőhelyre. Ebben azonban nincs semmi különös, csak ami ezután következett . . .

A tanfelügyelőről, a patikusról és a vászonnagykereskedőről ugyanis kisült, hogy a három állitólagos orfeumi csillag hites férjei. Tehát nem táncosnők, de tisztességes asszonyok, sőt mint utólag kisült, gondos anyák. A három férfivel ugyanis 5—6 piros-pozsgás gyerek is érkezett, kik „Mama! Mama!“ kiáltással ugrottak a fess nők nyakába.

Este a nagyvendéglőben a vacsoránál már mindenki láthatta a három hölgyet férjeikkel és gyermekeikkel ülni s

megcsodálhatta azt a gyöngéd és szeretetteljes figyelmet, melylyel a szalvétákat a falánk lurkók nyakába kötötték.

— Polgári uriasszonyok! Brr! — jegyezték meg róluk a gavallérok.

— Olyanok csak, mint mi! — mondták a nyaraló hölgyek, nem csekély lenézéssel s az érdeklődés irántuk, mintha csak ketté vágták volna, azonnal megszünt.

A közhangulatot azonban rendesen a tények jellemzik legjobban, még pedig jelen esetben ugy, hogy a gavallérok megszégyenülve szállingóztak egyenként vissza a boldog Mondsteinné udvarlóinak táborába. Hiába utaztak hétfőn vissza a férjek, nem azok zavarták a gavallérokat, mert a három elegáns asszony iránt már később sem érdeklődött senki s Mondsteinné zavartalan nyugalommal élvezte a nyár végéig a tengerész-sipkás és fehérnadrágos urak fölött az egyeduralmat.

AKI NEM A SZIVÉRE HALLGAT.

Téry Károly idegen férfipapucsot talált barátnőjénél. Mikor pedig efeletti bánatában parfőmgőzös mulatóhelyek szórakoztató helyiségeiben keresett enyhülést, a ravasz pincérek négy vagy öt üres üveget csempésztek a már kiürült pezsgős palackok mellé. A félig-meddig még józan fiatalember sejtette, hogy becsapják, de mert óvakodott a botránytól, a mulatság végén szó nélkül kifizette a nagyösszegü számlát és megelégedett azzal, hogy távozáskor félhangon azt motyogta a kabátját felsegitő ruhatárosnak: „Ide sem jövök többé."

Az utcán kocsiba vetette magát, hazahajtatott s utközben undorral gondolt a gavallér legényélet örömeire. A kapuban pedig, ahol a siket sváb-házmester ugyancsak megváratta a kapunyitással, már a legkomolyabban megérlelődött benne az elhatározás, hogy eddigi életmódjával szakitani fog és megnősül.

Másnap pedig, mikor álmos és fájós fejjel kellett a miniszteriumba mennie, hajnali elhatározása még jobban megerősödött benne és egészen tisztában volt, hogy legokosabban teszi, ha megnősül.

„Okosan teszem, ha okosan nősülök", — gondolta magában a saját szójátékán elmosolyodva s az átmulatott éjszaka izgalmait és fáradalmait már nem is érezte.

Délután pedig nekilátott a munkának, sorra látogatván Pesten lakó nagynénjeit. Ő maga nem igen forgo-

lódott társaságban s igy az okos nősüléshez nagynénjei tanácsait kellett kikérnie.

— Látom, hogy végre benőtt a fejed lágya! — — kiáltott fel Brigitt a néni öccsének nősülési szándékáról hallván és azonnal kipakolt ismeretsége köréből egy nagyszerü partival:

— Zöldréti Ribácsy Klári, előkelő nemes leány, hozománya ezer hold a Balaton zalai partján, megfelelő, szép kastélylyal, élő és holt felszereléssel.

Téry megelégedett mosolylyal nézett maga elé s lehunyva szemét, elképzelte, miként fog ispánjainak parancsolgatni . . . Hivatalfőnöke sem meri majd ezentul szóvá tenni a gombamódra szaporodó elintézetlen aktacsomókat, mert hiszen a fogalmazó ur nem lesz reászorulva a minisztériumra. Ha az „öreg" (igy hivták egymásközt főnöküket) szekirozni fogja, hát faképnél hagyja, nyugdijba megy és gazdálkodni fog.

Mindezeket gyorsan átgondolta s boldog nyugalommal itta meg teáját. Brigitta néninek pedig hálás köszönetet mondott, azzal válván el tőle, hogy a jövő hónap közepén a néni szalónjában megtörténik az ismerkedés, rövid pár hétre reá pedig az eljegyzés és azután, amily gyorsan csak lehet, a lakodalom.

Brigitta nénitől egyenest a másik nagynénjéhez ment, akinek már félig dicsekedve mesélte, hogy Brigitta milyen jó házasságot ajánlott neki.

Ottilia, vagy amint a családban nevezték, „Otti néni" nem nagyon volt elragadtatva az ezer holdtól s óva intette öccsét. Figyelmeztette, hogy gondoljon a nagy tó gyakori áradásaira, amelyek a parti birtokoknak több mint felét el szokták önteni.

Téry meglepetten nézett nénjére:

— Lám, erre nem is gondoltam — jegyezte meg csendesen.

De nem nagyon busulta el magát, mert néhány perc mulva mosolyogva jegyezte meg:

— Egy parti birtokosnő tehát nem partie! — s ezzel a szójátékkal, amelyre annyira büszke volt, hogy háromszor is elismételte, megpecsételődött Brigitta néni tervének sorsa.

De Otti néni nem is engedett volna időt a busulásra, mert azonnal előállt egy uj tervvel:

— Én egy Barády leányt szántam neked. Barády nagy ur, képviselő és a miniszterelnök legbizalmasabb barátja. Befolyása határtalan; az ő vejét minden évben elő fogják léptetni s rövidesen főispánt vagy kormánybiztost faragnak belőle. Többet ér az minden birtoknál, amelyen, ha magad gazdálkodol, meglopnak és amelyért, ha bérbeadod, nem fizetnek árendát. Barády vejének lenni felér egy hitbizománnyal.

Térynek mindjárt megtetszett a dolog. Hirtelen elgondolta, hogy milyen gyorsan fog előremenni. Szinte látta már társai irigységét, amikor a hivatalos lapot olvassák:

— Ejnye, ez a Téry jól csinálja: az idén már másodszor léptetik elő.

Talán utól fogja érni dr Stréber Pál osztálytanácsost, akivel még annak idején együtt segédfogalmazóskodott. Rendjelet is fog kapni: kisebbet, nagyobbat, nyakbaakasztósat.

A fiatal ember szép álmainak azonban hamar véget vetett a család ravasz észjárásu, hires Klemi nénije. Mikor a Barády-féle házasságról esett szó, aggódva jelentette ki:

— A politika szeszélyesebb, mint a tóparti áradat.

Aki ma befolyásos, holnap esetleg már bukott ember s akkor aztán nemcsak, hogy rendjelet nem akasztanak a nyakadba, de nyakadon marad az asszony, akit mindennap szinházba kell vinned s aki már a tél vége felé azon töri a fejét: hol fog nyaralni az idén? Ha már befolyásért nősülsz, ugy jobban tennéd, ha ellenzéki képviselőt vennél el feleségül.

Téry Károly olyan nagy figyelemmel szivta magába a ravasz Klemi néni beszédének lényegét, hogy észre sem vette azt a lapszust, amely szerint képviselőt kellene feleségül vennie.

— Az ellenzéki képviselőnek nagyobb a befolyása, — folytatta Klemi néni. — Félnek tőle, hogy a rendszer bukásával az ő pártja kerekedik felül. Igy aztán te mindég nyeregben maradhatnál . . . Én azonban azt sem ajánlom, mert egész más tervem van veled.

— Micsoda? — kérdezte kiváncsian a fiatal ember, mert szokva volt hozzá, hogy Klemi néni mindig okosat mond.

— Egy Rosenblum leányt szemeltem ki számodra — szólt a nagynéni jelentőségteljesen hunyoritva szemével. — Pénz van bőven, de a legfőbb előnye, hogy — zsidó.

— De hogy mondhatja néni, hogy az előny?

— Nagy előny az, fiam, ha én mondom. A zsidók sokat elnéznek a kereszténveknek. Apósod sokkal tágabbra nyitja felduzzadt pénztárcáját, ha leánya a Bazilikába megy esküdni. Ezerszerte jobban megbecsülnek, mint predikátumokkal vértezett családok. Hidd el, egy zsidó családdal szemben mindég több ütőkártya van a kezedben. Ha az asszony nagyon a sarokba szorit, mindég kivághatod magad azzal, hogy te hadházi és illyefalvi

Téry vagy. Kettős előneved dupla hályog a szemükön. Ha hibád volt, elnézik, ha hibázol, szemet hunynak. Igy aztán közted és feleséged családja között sohasem lesz nézeteltérés. Hidd el fiam, pedig a családi béke is nagy kincs!

Soká beszélgettek aztán még erről a tervről és Klemi néninek lassacskán sikerült meggyőznie Téry Károlyt, aki mindég szeretett a más fejével gondolkozni s megfelejtkezett a szivéről.

— Ugy fognak kényeztetni, mint valami princet és születésnapodra anyósod költővel irat verset, betanulja s avval üdvözöl, — szólt még a néni utána bucsuzáskor.

De Klemi néni nagy fáradtsága mind kárba veszett, mert a befolyásolható fogalmazó lelkében hamarosan kételyek támadtak. Brigitta néni ugyanis nagyon ellene volt a zsidó kombinációnak.

— Tönkre teszed a karrieredet, — mondta. — Ott kell hagynod a miniszteriumot és mit szól majd hozzá püspök nagybátyád, a szent életü Jeremiás? Biztosan ki is tagad az örökségből.

— Jeremiás bácsi? — Erre nem is gondoltam, — ismerte be a könnyen befolyásolható fiu s hamarosan lemondott arról a szép életről is, amelyet Klemi néni a zsidó családi körben helyezett kilátásba.

Hetek, hónapok, sőt évek teltek el igy folytonos tervezgetéssel, de mindég csak anélkül, hogy hymen rózsaláncai ráfonódtak volna a mi jámbor Károlyunkra. A három néni ugyan sürün jött elő ajánlataival, de a másik kettő rendesen lebeszélte az ingadozó vőlegényjelöltet.

Mindenütt találtak kifogásolni valót. Itt a hozomány volt kevés, amott a menyasszony sok fivére volt az

akadály. A saját jelöltjét azonban mindegyik dicsérte: a vagyon jól kamatozó papirokban van elhelyezve, a sok testvér nem számit, a vagyon nem fog szétaprozódni, kettő tüdőbajos és sohasem fog megnősülni, a harmadiknál meg még kedvezőbb az eset, — mert nyavalyatörős.

Az idő azonban nem várt s az évek gyorsan rohantak el, anélkül, hogy Téry Károly valakit oltár elé vezetett volna.

Néha ugyan már-már eltökélte magát a nagy lépésre, de mindég akadt valaki, aki lebeszélte. Volt eset, hogy a szülőket találták tulfiataloknak, máskor meg ismét a menyasszony családjának rendezetlen felekezeti viszonyai voltak aggasztóak. De volt példa arra is, hogy éppen az volt a hiba, hogy a családfő nagyon hitbuzgó katholikus s attól kellett tartaniok, hogy sokat költ majd vagyonából egyházi célokra.

Igy halasztódott a házasság időtlen-időkig.

Mikor pedig egyszer Téry, az ötven éves agglegény, a törzskávéházában egy régi barátjával a házasságról beszélgetett, az kijelentette:

— Én a te helyedben azt a nádszálszép termetü bájos és szelid Pongrácz-leányt vettem volna el feleségül, akinél kedvesebb és szebb teremtést azóta se láttam.

— Nádszáltermetü, szép, bájos, szelid — dünnyögte magában Téry, fanyar mosolylyal nézve maga elé.

Aztán felkiáltott, olyan hangon, mint amikor valaki valamiről megfeledkezik és hirtelen eszébe juttatják:

— Hogy is vehettem volna el, amikor ezeknek a szép tulajdonságoknak mérlegeléséről teljesen megfeledkeztem és amikor senki sem figyelmeztetett reá!

AZ ŐRTORONY.

PRZEMYSL UTOLSÓ NAPJAIBÓL.

És a várost másodszor is körülzárta a muszka sereg beláthatatlan tömege. Az elszánt védők szivébe másodszor is belopódzott az a lehangoló érzés, mely körülzárólás alatt minden lélekre ránehezedett. A posta-, táviró- és telefonösszeköttetés egyszerre megszünt s a napilapok sem érkeztek többé rendesen, mert a hébekorba merész utat kockáztató repülők csak szórványosan hozhatták azokat.

Olyan volt a várvédők helyzete, mint egy kormányrud és vitorla nélküli hajóé, mely maga tehetetlenül ring az árban és már csak mások segitségére van utalva. Csakhogy itt a hajó állt egy helyben s a százezrek tengere hullámzott, hömpölygött, mint az ár, szünetnélküli energiával ontva a katonák áradatát délnyugat felé, Magyarország felé.

— Vajjon idejekorán szoritják-e vissza a tengernyi sok oroszt a mieink? Ez a kérdés foglalkoztatta a védősereg és a csekély számu polgári lakosság minden gondolatát.

A város északkeleti részén állt egy magas torony, mely már kivül esett az orosz nehéztüzérség hatáskörén, de azért még elég közel ahhoz, hogy a torony tetejéről jó távcsővel meg lehessen számlálni az operációs terület felé robogó orosz vonatokat.

A várőrség körültekintéssel kihasználta a torony nyujtotta kedvezményt, mert az elhaladó municiós vo-

natok számából következtetéseket vont arra, hogy az orosz offenziva mennyire halad előre.

Az éjjel-nappal a torony tetejére kirendelt őr azonban mindég csak azt a kedvrontó hirt közölte, hogy ismét friss muníciót és friss csapatokat szállitó vonatok robognak a Kárpátok felé.

— Istenem, mikor lesz már vége? — sóhajtott fel a jelentéseket átvevő Ormódy őrnagy, annak a kerületnek katonai parancsnoka, ahol az őrtorony állott.

A jelentések azonban nem akartak megjavulni, változatlan lehangoló hireket közöltek továbbra is az őrnagygyal, aki minden reggel idegesen várta érkeztüket.

Egy napon azonban nem kapott jelentést. A szolgálattevő altiszt közölte, hogy az őrtorony megfigyelőjét összetört tagokkal, holtan találták a torony lábánál. Minden bizonnyal öngyilkosságot követett el.

— Temessétek el — mondta ridegen Ormódy, kit szemmelláthatóan kellemetlenül érintett, hogy ily sulyos időkben magán szeszélyekre pazarolódik az amugy is drága emberélet.

De Ormódy őrnagy az elhaladó vonatokról másnap reggel sem kapott jelentést; az éjjeli őrt ismét halva, összetört tagokkal találták a torony lábánál. Furcsa véletlen!

— Temessétek el! — mondta még bosszusabb hangon az őrnagy, s az egyéb jelentésekre tért át, mert a hősi és küzdelmes élettől gyáván való megszabadulás ténye mellett egy percig sem tartotta érdemesnek időzni.

De amikor a harmadik nap is a torony tetejére kirendelt őr rejtelmes öngyilkosságának hirét kapta, babonás félelemmel rázkódott össze.

— Mi történhetett ezekkel? Bűntény-e vagy gyenge gyávaság?

Hideg nyugalmat erőltetve magára, egyik legrégibb, legmegbizhatóbb katonáját, Budai őrmestert rendelte ki a negyedik éjszakára a torony vártájára:

— Reggel nyolckor személyesen teszel jelentést az éj folyamán tett tapasztalataidról.

— Parancsára, őrnagy ur! — felelte Budai feszesen tisztelegve.

Borus, sötét, viharos éjszaka következett. Az ágyában idegesen hánykódó Ormódy őrnagyot kerülte az álom, mert nyomasztóan hatottak rá a megismétlődő rejtelmes öngyilkosságok s a sivitó széltől többször felriadva önkénytelenül is mindig a torony tetején őrködő Budai jutott eszébe.

Idegesen szállt ki ágyából, kitekintett az ablakon... Csillapodott-e a vihar? . . . A szél elült, az eső elállt. Ez némikép megnyugtatta, de egy a kék égbolton lefutó fényes csillag nyomot hagyott amugy is felkorbácsolt fantáziájában. Istenem! Mi jelentősége lehet egy lefutó csillagnak, ily rémes idők közepette, amikor a halál két kézre fogott kaszával arat. Ormódyt azonban idegessé tette minden s a nyugtalan éjszaka után már hajnalban talpon volt és felöltözködve várta a jelentést.

A jelentés aztán megjött, de nem Budaitól, hanem róla. Összetört koponyával halva találták őt is a torony lábánál.

Ormódy őrnagy összerázkódott. Budai halála készületlenül találta. Szinte a fülébe csengett a közkatonák ostoba babonás fecsegése: A ruszkij ördög löki le minden éjjel a toronyból a megfigyelő őrt!

Ostoba beszéd, gondolta magában az őrnagy, ma este Bozóky hadnagyot küldöm a toronyba.

Bozóky hadnagy katonásan tisztelegve vette át a

parancsot. Ormódy őrnagy pedig szeretetteljes jóindulattal veregette meg legderekabb tisztjének vállát, atyai jóindulattal figyelmeztetve:

— Aztán vigyázz magadra, fiam!

Majd mégegyszer rátekintve a távozó daliás tisztre, visszahivta. Hátha mégis valami nagy veszedelemnek teszi ki őt is.

— Még sem téged küldelek a toronyba — mondta szelid hangon — Ma este magam fogok őrt állani a vártán.

— De kérem, őrnagy ur! — szólt a fiatal hadnagy.

— Semmi de, — mondta az őrnagy — parancs, parancs! Ugy akarom!

És aznap este Ormódy csakugyan legénységi fegyvert vett vállára, tölténytáskát csatolt derekára s elindult a toronyba őrt állni.

De Bozóky hadnagy, aki gyanusnak találta a négyszeresen megismétlődött öngyilkosságot, két tiszttársával összebeszélt és nehogy rajongásig szeretett őrnagyukat valami baj érje, elrejtőztek a toronyban, hogy baj esetén esetleg parancsnokuk segitségére lehessenek.

Lebeszélni Ormódyt arról, hogy ne maga álljon őrt, vagy hogy vegyen egy segédtisztet maga mellé, nem is próbálkoztak. Tudták jól, hogy amit őrnagyuk kimond, azt semmi szin alatt sem változtatja meg soha.

A tisztek elrejtőztek; Ormódy őrnagy pedig az estszürkület beálltakor elfoglalta helyét, katonás léptekkel sétálva fel s alá a torony tetején, nem figyelve másra, mint a nagy távolban égő muszka őrtüzre.

Szép csendes holdvilágos éjszaka volt. Méla csend borult a tájra, amelyet kellemetlen disszonanciával tört meg itt-ott egy elhangzó lövés zöreje. Ormódy nem látott

semmi gyanusat s csendesen sétált fel s alá. Az idő lassan telt. A fogyásban lévő hold is a felhők mögé rejtőzött, talán már az is megunta a virrasztást. Végre eljött az éjfél; ging-gong, mély hangon ütötte el a városi toronyóra a tizenkettőt.

— Istenem, hányat kell még ütni ennek az órának, amig a felmentő sereg megérkezik? Ha ugyan egyáltalán megérkezik valaha!

Az őrnagy tudta legjobban, hogy mennyire szükében vannak az élelemnek, amely a legkisebb adagolás mellett is legfeljebb csak tiz hétre lehet elegendő. — Mi jön azután? Éhhalál? . . . Vagy kapituláció?

— Minek is gondolok most erre! Első a kötelesség — gondolta az őrnagy. — Most én nem vagyok kerületi parancsnok, nem vagyok törzstiszt, csak egy vártára kirendelt őr. És kimért léptekkel járt fel és alá a torony kőpadlózatán. Kimért léptekkel . . . de azért valahányszor a torony peremèhez ért, mindig lenézett a magasból.

— Milyen borzalmas mélység! De rémes volna innen leesni! — füződtek tovább gondolatai. — Nagy elszántság kellett ily szédítő uton szökni el gyáván az élettől . . .

— Mégis jó, hogy nem Bozóky hadnagyot rendeltem ki, — gondolkozott tovább. — Bozóky családos ember, hátha valami baj érte volna . . . Érettem ugysem kár . . . engem nem sajnálna senki . . . nekem nincs családom . . . Pedig mást is nyujthatott volna az élet de most már késő! . . .

Ismét odaért a torony széléhez és lenézett. — Ha az ember innen leesne, nemis érkezne le élve — villant agyán át a gondolat. — Ötven méter magas a torony, megölné közben az embert a szédületes sebesség.

Ismét lenézett és már nem is találta a mélységet oly rémesnek, sőt izgató borzongással gondolt a gyorsaságra, mellyel az ember a magasból, mint az üstökös alárepülhet.

Egy-két lépést tett ujra, de már nem oly szabályos nyugodtsággal, ellenállhatatlan erővel vonta magához — a sötét mélység.

— Budainak már nem fáj semmi, — füzte tovább gondolatait — sem a többieknek . . . Azok előtt már nem áll a bizonytalan és sötét jövő . . . — odament, lenézett a mélybe, amely már akkor hivogatólag látszott mosolyogni feléje.

— Az Isten szerelméért, mit csinál őrnagy ur! — kiáltott fel a tiszttársaival hátulról odalopódzó Bozóky hadnagy és a torony már legszélső peremét is átlépő és már önkénytelenül is csábitó örvény szélén álló Ormódy őrnagyot hat izmos férfikar emelte vissza a nehéz, küzdelmes, de dicsőséges életbe.

MONDJ IGAZAT,
NEM KAPSZ RENDJELET.

Tiz év előtt, még a jó békeidőkben történt, hogy Magyarországra egy boliviai katonai küldöttség jött az ágyu- és municiógyártást tanulmányozni. A ministerium részéről történetesen engem rendeltek ki, hogy a bolivároknak tájékoztató utbaigazitásokkal szolgáljak.

Ez kitüntetés a ministeriumtól és egy várható a boliviai kormánytól, világositottak fel kollégáim, nem csekély irigykedéssel.

Engem pedig, aki akkor még alig pár hónapja, hogy befejeztem a Fiume kávéházban végzett jogitanulmányaimat és fiatal voltam mint a zöld gyümölcs, elfogott a vágy, hogy gomblyukamba ne szegfüt tüzzek, hanem valami szines szallagot huzhassak.

Hej, pedig a szegfüt gömbölyü, lágy kezek adják; az olyan fiatalnak pedig mint én — szivesen. De már az ember ugy van teremtve, hogy inkább az elérhetetlen után vágyodik. Nem tudom idős koromra lesznek-e rendjeleim, annyi azonban mindenesetre bizonyos: akkor azután fogok vágyni, hogy valaki szivesen adjon egy szegfüt.

„Valószinüleg egy rendjel!" — kedvesen csengett a fülembe barátaim szava s haza érve azonnal elkezdtem tanulmányozni a lexikont. Legnagyobb rémületemre azonban a boliviai rendjelekre vonatkozólag semmiféle feljegyzést nem találtam. Ennek a köztársasági állam-

formában élő spanyol—amerikai nemzetnek talán nincsenek is rendjelei, villant át agyamon a lesujtó gondolat.

De a bolivárok megérkeztének napján kellemes meglepetés ért. A küldöttség vezetőjének Santa Crux hadügyminister tábornoknak legalább féltucat exotikus rendjel tarkitotta széles mellét.

A kitüntetések csillogása mindjárt jókedvre hangolt, s bár a lexikonból meritett kételyeim miatt nagyon lehangoltan mentem ki a pályaudvarra, most mégis őszinte, meleg szavakkal üdvözöltem a jövevényeket és később is teljes igyekezetemmel azon voltam, hogy a kedvükbe járjak.

Hová? — merre vezessem őket? Teljesen reám volt bizva. Felső helyről csak azt az utasitást kaptam: bárhová csak oda nem, ahol tényleg ágyut vagy muníciót gyártanak.

Igy jutottunk el aztán mindjárt első nap egy tétényi pezsgőgyár fejedelmi fénnyel berendezett pincéjébe, melynek zsenerőz igazgatójáról közismert, hogy a külföldi vendégeket különös előszeretettel kinálja habosgyöngyü italával.

Nem okozott sok fejtörést a további napok programmjának összeállitása sem, melynél csak az az egyedüli szempont vezetett, hogy Santa-Crux és társai jól érezzék magukat s én ügyes kalauzolásommal mennél több érdemet szerezzek a rendjelre. Igy fordultunk meg sok olyan helyen, melyet megemliteni sem merek, de ahol több apró jelből következtetve megállapithattam, hogy a bolivárok igen jól érezték magukat.

Az öreg Santa Crux különben igen eredeti egyéniség volt s mint minden izében katona ember, gondolatai is mindég a háborun kalandoztak.

Egy délelőtt felvittem a várba. Hadd lássa — gondoltam magamban — milyen szépen lakik a magyarok királya. Ő azonban cseppet sem volt megelégedve.

— Nem ér ez semmit, — jegyezte meg kicsinyléssel — nincs az egész várban egy gránátbiztos fedezék sem.

De nemcsak a várat nézte a stratégia rideg szempontjából, hanem az egész világot hadszintérnek tekintette. Akkor pedig az ilyesmi még nagyon komikusnak tünt fel s én titokban jókat nevettem befelé, mikor a főváros egy diszes terére hivtam fel a figyelmét s ő elismeréssel jegyezte meg:

— Nagyon szép és kiválóan alkalmas nehéz ütegek beásására. Innen félóra alatt rommá lehetne lőni a várat.

Lojális szivem nagyot dobbant s egész testemen fázós hideg futott keresztül, de nem mondtam neki ellent. Hiszen a kedvében akartam járni. A jó öreg Santa Crux pedig még többször visszatért erre a témára, mert minden egyes hegyet, völgyet, utcát és teret aszerint birált: alkalmas-e ütegek beásására, — vagy sem?

Én pedig nagy figyelemmel hallgattam a marcona öreg ur szavait s önkéntelenül egy régi nógrádi ismerősömre gondoltam, aki — mivel az ádáz háboru helyett inkább jól gondozott gyomrát szerette, a megye hegyes-dombos vidékét csak abból az egy szempontból vizsgálta: alkalmas-e a hely szalonna sütésre, vagy sem?

A sok kirándulással azonban az idő gyorsan telt s engem már kezdett idegessé tenni a rendjel. Már közel egy hete, hogy a boliviaiak itt vannak s még egyáltalában semmi említés sem esett róla. Már többször kerülgettem a kényes kérdést, mint macska a forró kását, a tábornok azonban nehezen értette el a dolgot s én kezdtem átlátni, az öreg ur lelkivilágába merülve, hogy megkerülő

mozdulatokkal nem érek semmit: itt nyilt rohamra van szükség.

Mikor öreg tábornokom egy este külön és jó hangulatban volt elmondattam vele rendjeleinek természetrajzát. Ezt az alkalmat aztán nem mulasztottam el és nyiltan felléptem: egy kisebb fajta rendjelet széles melléről leakasztva felpróbáltam kék zakó ruhámra. Még zsebtükrömet is megnéztem: miként fest rajtam?

Ezt már lehetetlen volt el nem érteni s az öreg Santa Crux, végtelen örömömre, igéretet is tett, hogy kormánya nevében egy hasonló csecsebecsével megtisztel.

Örömöm azonban nem tartott soká. Nem hiába hogy palócvér folydogál ereimben, addig szemléltem a tábornok mellén lógó diszesebb rendjeleket, mig mohó vággyal meg nem kivántam a nagyobbat.

Megindult erre ismét a munka. Eleinte csak dicsértem a kiszemelt diszesebb rendjelet, de később ismét kénytelen voltam félreérthetetlen célzásokat tenni.

A kegyelmes tábornok nagyon jószivünek mutatkozott: a siker nem késett. Mosolyogva veregette meg vállamat s kegyesen beigérte, vágyaim netovábbját, a Pedoro-rendet, a mellén lógó aranyos szélü szép fehér csillag mását, melynek közepén ott diszlett a boliviai cimer: fegyverek között a törvénykönyv.

Biztosan méltóságos urnak fog szólitani mindenki, aki rajtam meglátja, gondoltam magamban, elégedett mosollyal.

A sors azonban mostoha volt, a tábornok hadsegéde pedig maliciózus s igy ez az örömöm sem tartott soká. Mikor a kapitányt a Hadügyminister igéretére figyelmeztettem, meleg hangon gratulált, de egyszersmind megjegyezte:

— Csodálom, hogy a kegyelmes ur nem a nagykeresztet helyezte Önnek kilátásba; hiszen Ön több szolgálatot tett nekünk mint a porosz katonai attasé.

— Hát a Pedoro-rendnek nagy keresztje is van? — kérdeztem mohó kiváncsisággal.

— Még pedig azt nyakban viselik — jegyezte meg sokatmondóan a boliviai kapitány, aki ugylátszik észrevette azt a különös érdeklődést, amellyel a rendjelek iránt viseltettem.

Nekem sem kellett több, nyomban megkivántam a diszes csillagot s már szinte lenéző kicsinyléssel gondoltam a Pedoro-rend kisebb keresztjére, mely még csak az imént szivem leghőbb vágya volt.

A nagykeresztet azonban nyiltan kérni még sem mertem. Hadi tervet csináltam tehát: a rohamozást alaposan elő kellett készíteni.

A porosz katonai attasé nagykeresztet kapott, pedig kevesebb szolgálatot tett mint én — mondotta a szárnysegéd. Tehát a nagykereszt a német nemzet kitünőségének szólt. Mi mégis csak különb nemzet vagyunk a németnél; erről kell tehát csak a tábornokot meggyőzni. Mi imponál neki legjobban? a háboru! — No majd mesélek neki eleget.

Sok beszéd következett ezután s mikor már kifogytam tényleges győzelmeinkből a magyar történelem eddig még ismeretlen részleteit voltam kénytelen a bolivárok elé tárni. Nemzeti nagyságunk tudatában büszkén meséltem el, hogy miképen volt az, mikor az Európát elárasztó tatársereget a Mohipusztán megsemmisitettük, a törökök ellen vivott győzedelmes csatáinkról sem feledkeztem meg, különösen kiszinezve Mohácson aratott nagy győzelmünket.

Ez azonban még mind nem volt elég, mert ez csak a nemzeti nagyságunkról tett tanuságot s nem nyilt alkalom a poroszokkal való összehasonlitásra.

Tehát valami mást kellett kigondolni s egy alkalommal mikor a porosz militárizmusról volt szó; a jámbor boliviaiknak, kik minden szavamat szentirásnak vették fölényesen jelentettem ki:

— A porosz militárizmus nagy és hatalmas, a porosz diplomácia azonban még kiválóbb, mert a königgrätzi csata után, melyben kitünt fegyvereink ereje, azonnal siettek velünk szövetségre lépni.

Ez azonban még mindig kevés volt s én nyugodtan tettem hozzá:

— Hilbert porosz attasé is, amikor legutóbb itt járt, kénytelen volt beismerni hadseregünk fölényét. Azt hiszem méltóztatik őt ismerni, mert a Pedoro-rend nagykeresztjét láttam diszelegni mellén.

Szavaimnak ugy látszik megvolt a hatása, mert Santa-Crux gondolkozóba esett s én meg voltam győződve: azon törte fejét, hogy ily körülmények között tényleg méltánytalanság történne, ha ennek a derék nemzetnek a fia kisebb kitüntetést kapna, mint a porosz Hilbert.

És tényleg, lehetett a dologban valami, mert másnap a kapitány titokzatos arccal közölte, hogy valószinüleg én is a nagykeresztet kapom.

Kitörő örömmel vettem a hirt, mert épen a legfőbb ideje volt: a bolivárok már hazafelé készültek. Santa-Crux meleg szavakkal bucsuzott tőlem s boliviai szokás szerint megölelt, homlokon csókolt és igy mondott köszönetet a sok szives utbaigazitásért.

— Igazán nagyon örültem, hogy ily derék fiatal-

emberrel volt alkalmam megismerkedni — szólt és sokatmondóan veregette meg vállamat.

— Nagy elismeréssel fogunk adózni! — biztositott továbbá és elkérte lakcimemet.

Mikszáth-tér 1. jegyeztem fel neki egy cédulára. Nyáron pedig Mikszáth-falva jegyeztem hozzá óvatosságból, hátha rendjelem megérkezte a nyár derekáig huzódik.

Egy hete ez volt az első igaz szó, amit a bolivároknak mondtam és mégis csak ezen ütközött meg őexcellentiája.

A sorokat átolvasva komoran hajtotta össze a papirost s bizalmatlan hüvösséggel nyujtott kezet.

Mint utólag megtudtam szárnysegédének leveléből, amelyet a ministeriumba címzett: az öreg Santa-Crux nagyon megneheztelt reám, mert azt hitte fel akartam ültetni, meg akartam tréfálni, amikor a téli és nyári lakcimemet megmondtam neki s e két cimben ugyanaz az egy szó fordult elő: — a nevem.

Én pedig hiába vártam hivatalnoki pályám diszét: a rendjelet. Nem jött meg sem akkor, sem később. Megszereztem azonban azt az értékes tapasztalatot: — Az ügyes hazugság többet ér mint minden valószinütlen — igazság.

LEGYÜNK PERTU.

Kovács István tehetségtelen rossz hirlapiró volt. A szerkesztőség, amelynek kötelékébe tartozott, nem is használhatta komoly munkára. Ha a lapnak szabadjegyre, utazási igazolványra, vagy a ministeriumoktól bármi másra volt szüksége; ugy kaptak az alkalmon, hogy Kovácsnak is akadt „neki való munka" s ügyüket sürgetni rendesen őt küldték, mert az elegáns megjelenésü és behizelgő modoru fiu a kérvény sorsát legtöbbször kedvező mederbe tereltc.

Kovács pedig mindig nagyon elégedett volt, ha a ministeriumokba mehetett. Rendesen csak egy óra felé indult utnak, csak azért, hogy kettőig elmaradva, ministeri fogalmazó ismerőseivel együtt távozhasson a poros akták épületéből, amelyet ő azonban az előkelőség felszentelt csarnokának tartott.

Ilyenkor aztán mindig nagyon boldog volt, mert titokban azt remélte, hogy a szembejövő emberek őt is ministeri fogalmazónak nézik.

Ilyen apró örömei voltak, amelyeket csak ritkábban tarkitott az a nagy boldogság, hogy valamelyik ministeri tisztviselő barátjával szinházba, orfeumba, vagy mulatóhelyre mehetett. Ilyenkor aztán csak ugy sugárzott az arca és egy-két elfogyasztott pohárka szesz után nem csekély gőggel kiáltott a pincérre:

— Jobb kiszolgálatot! Nem látja, hogy ministeri fogalmazók ülünk az asztalnál!

Nagyra nézett minden ministeri tisztviselőt és szívesen dörgölőzött hozzájuk, leginkább azonban mégis Száthoky Pál barátságába szerette volna magát behizelegni. Talán azért, mert Száthoky volt a legelegánsabb és legfessebb ministeri fogalmazó, de lehet, hogy Kovácsnak az országszerte rendkivül népszerü név is imponált. Száthoky Pál édesapja világszerte ismert kiváló festőművész volt, akinek képei messze külföldi muzeumokban is dicsőséget szereztek a magyar névnek. De Száthoky Pál, aki különben rendkivül barátságos és vidám fiu volt, éppen a Kovács Pistát nem tudta szivelni. Ugylátszik kiérezte, hogy üres és léha ember.

Kovácsot azonban a dolog nagyon izgatta s legelső sorban az állitólagosan rajta megesett sérelmet szerette volna orvosolni: Száthoky nem szólitotta pertu.

Ez igen fontos dolog volt Kovács szemében, aki vörösbőr kötésü noteszében külön statisztikát vezetett ministeri tisztviselő ismerőseiről, vörös ceruzával karikázva be azok neveit, akikkel tegeződési viszonyban állott.

Istenem, de szép volna, ha Száthoky nevét is bekarikázhatná! És ha, mikor a fess fogalmazó erőteljes, de mégis karcsu alakja a korzón megjelenik „Szervusz, Alászolgája!" megszólitással köszönhetne neki!

Egyszer aztán elérkezett a tett ideje. Az alkalom kitünő volt. Száthoky történetesen két „vörössel bekarikázott" urral vacsorázott valamelyik dunaparti-szálló éttermében.

— Megengeditek? — szólt Kovács Pista erőszakoltan könnyed fejbiccenéssel üdvözölve az urakat.

— Parancsolj, foglalj helyet! — szólt az egyik piros karikás.

És ekkor este történt, hogy Kovács Pista félreérthetetlen célzásokat tett: arra nézve, hogy végtelen boldog lenne, ha Száthokyhoz bizalmasabb megszólítással közeledhetnék.

Száthoky azonban kitérő válasszal ütötte el a dolgot.

— Lássa, kedves szerkesztő ur, ez lehetetlen. Nekem, mint a ministerium sajtóreferensének, az egyenlő elbirálás elvénél fogva nem szabad egy sajtóorganum emberével sem bizalmasabb viszonyban lenni mint a többiével.

Ezt el kellett fogadni s Kovács Pista bosszusan mondott le reményéről.

Az idők folyamán azonban sok minden megváltozott. Egy nagy politikai párt hirtelen bukása az egész főispáni kar kicserélését vonta maga után. Kovács Pista egy iskolatársa lett valamely felvidéki vármegye uj feje.

Az iskolatárs, aki négy vagy öt évvel járt lejebb, mint Kovács, nem feledkezett meg idősebb barátjáról, aki annak idején nem egyszer védte meg gyönge testalkatu konskolárisát a szomszéd kereskedelmi iskolai tanulók jól irányzott hólapdáitól.

A főispán hálásan emlékezett vissza azokra az időkre és igy Kovács Pistából, — kimondhatatlan nagy örömére — rövidesen belügyminiszteri segédfogalmazó és főispáni titkár lett.

A főispáni állás azonban nem állandó, s valamely pártközi konferencián egy nagyfejü embert kellett elhallgattatni, aminek aztán az lett következménye, hogy Kovács Pista főnökét felmentették s egy még fiatalabb embert a nagyfejü ember „kis fiát“ nevezték ki helyette. Az uj fiatalember pedig már nem volt iskolatársa Kovács

Pistának. Más iskolába járt, vagy talán nem is járt sehová? Annyi mindenesetre bizonyos, hogy Kovács Pista helyett más valakit rendelt maga mellé s az ujdonsült segédfogalmazó rövidesen felkerült a belügyminiszteriumba, ahol tekintettel, hogy a fiu hirlapiró volt, a sajtóreferádát bizták rá.

De nemcsak Kovács Pista életében történt nagy változás, de Száthoky Pálében is.

A fiatal fogalmazó belső kényszertől késztetve tollat ragadott s rövidesen kitünt, hogy a maga teljességében örökölte apja zsenialitását. Az eredeti friss szinek, a csodálatos kompozitió, a mindent meglátó szem, amely az édesapja művészetét jellemezte, az ő irásaiban is kidomborodott.

Ha virágos rétekről, hullámzó buzakalászokról, a kalászok közül kukucskáló pipacsokról, a harmattól üdére csókolt rétekről vagy mosolygó lombú erdőkről irt; önkéntelenül azoknak a csodálatos szineknek pompájára kellett gondolni, amelyek a halhatatlan mester palettáján születtek.

Száthoky Pálnak azonban még volt más erőssége is: kifogyhatatlan humora és éles szatirája, amelyek segitségével a lehető leggyorsabban hozzá férkőzött az olvasóközönség szivéhez.

A szerkesztők csábitóbbnál-csábitóbb ajánlatokkal kezdték ostromolni, s mert már amugyis torkig volt a ministeriummal, egy szép nap lemondott állásáról s örömmel irta alá egy rendkivül elterjedt napilap szerződését.

Száthokynak könnyü volt beleélni magát uj hivatásába, de Kovács Pista mégis gyorsabban alkalmazkodott környezetéhez. Hamar eltanulta összes szokásaikat

és erkölcseiket. Délfelé járt a hivatalba, raccsolt, monoklit hordott és jaj volt annak a hirlapirónak, akinek Kovácstól kellett valamit kérnie. Ezt a brancsot tiszta szivből utálta s mint a sajtóügyek referense, ahol csak lehet, ártott nekik.

De nemcsak az ujságirók iránt érzett határtalan megvetés kvalifikálta arra, hogy a sajtóügyek referense legyen, hanem az is, hogy egyáltalában nem olvasott a turftudósitásoknál egyebet.

Igy történhetett aztán az is, hogy arról sem volt tudomása, hogy Száthoky Pál az ország egyik legkedveltebb novellistája lett. Egyszer ugyanis, amikor a fiatal iró karcsu alakját megpillantotta, hirtelen eszébe ötlött régi vágya s mosolygó arccal közeledett feléje:

— Ott hagytam a hirlapirást, magam is ministeri fogalmazó vagyok, azt hiszem most már nincs akadálya annak, hogy pertu legyünk.

— Az akadály most is fennforog. Ön fogalmazó és sajtóreferens lett, én pedig már nem vagyok egyéb mint egy sajtó organum szerény munkása — szólt gúnyos mosollyal az iró s faképnél hagyta a monoklis ministeri fogalmazót.

Kovács pedig délután a Gerbaudnál, ahonnan tévedésből sem maradt volna el, megrökönyödve adta le:

— Manapság senkiről sem lehet tudni, hogy kicsoda? Képzeljétek, ma majdnem megjártam. Kis hija, hogy nem szólitottam pertu egy zugfirkászt.

A SZÉP HALÁL.

A hangulat nyomott volt. Mint sulyos érckoporsó fedele nehezedett a társaságra barátjuk hirtelen halála.

Nemrégiben még itt ült a kávéházban, mosolygó arccal közöttük; ma délután pedig már mindannyian rögöt dobtak koporsójára.

— Szép és megható volt a temetés! — törte meg a hosszu csendet az épitész és nagyot sóhajtva emlékezett a megboldogultra.

— A vezérünk is itt volt! — jegyezte meg büszkén a bankhivatalnok, aki kartársa volt és ezt vigasztaló körülménynek vélte.

— Szegény jó Pistáért nagy kár, szorgalmas és derék fiu volt, — szólt a cégfőnök, aki még mindig csak panaszkodott reá.

— De legalább szépen halt meg, — vette át ismét az épitész a szót, akiben technikus létére meglepően sok lirai veleitás volt. — A gyors halál a legszebb. Jó étvággyal megvacsorázott, szivarra gyujtott, lefeküdt, nyugodtan elolvasta az esti lapokat, lecsavarta a villanyt és csendesen elaludt: örökre. Üditő álom közepette jött érte a halál s ugy vette el őt, hogy nem is szenvedett. Édes mosollyal dermedt arcán találták reggel. Csendesen elaludt s nem ébredt fel soha többé. Elmulása olyan szép volt, mint a hindu rege, amely szerint a lélek a test elszunnyadásakor, minden este elhagyja a porhüvelyt s a Nirvana titokzatos világába indul bolyongni. Amikor

pedig a rejtelmek országának csodálatos utain nagyon messzire téved, nem képes visszatérni többé s a lélek nélkül maradt test kihül s az elmulás angyala veszi ölébe. Ez a legszebb vég s én boldog volnék, ha tudnám, hogy igy halok meg.

— A Gyuri öcsém is szépen halt meg, — jegyezte meg a cégfőnök melankólikus lágysággal. — Vigan átélt évek után mulatság közben érte utól mindnyájunk végzete. A cigány vig nótákat játszott, a pezsgőpalackok hangosakat pukkantak s dévaj leánykacaj-csengés közepett hirtelen lefordult a székről és meghalt. Utolsó mozdulata is a cigányoknak szólt. „Frissebben a taktust!“ — intett feléjük kezével. A banda gyors ütembe kezdett, a szivverése azonban megállt s lelke minden bizonnyal mosolyogva indult a nagy utra.

— Nagyon szép halál mindakettő, de van szebb is, — szólalt meg komor hallgatás után a katona, akinek vitézségi érmek csillogtak széles mellén. — Bátyám halálát tartom a legdicsőbbnek és legfenségesebbnek. Neki jutott a szép feladat, hogy a nagy frontáttörést előkészitse. Ágyui már korán hajnalban kezdték az ádáz tüzesőt ontani, amelynek robbanásai, mint a dobpergés, oly egymásutánban vágtak be az ellenség betonnal kiépitett várszerü állásaiba. Harminchat órát tartott a csata, mialatt az ellenséges ütegek lázasan keresték sok ezer halált osztó ágyunk fészkét s nem egy ügyesen irányitott gránát vágott be állásainkba. A feladat nehéz volt, de a bátyám vezénylete alatt álló ágyupark csodás hatással müködött. A rommá lőtt bevehetetlen állásokat nemsokára ezrével lepték el hős katonáink s az ellenség eszeveszett menekülléssel nyitott nagy kaput több száz kilométeres frontján. A trombiták harsogása mindenfelé előnyomulást jel-

zett s az esti napfény sugaraiban már csak a mi lobogóink szinei viritottak. — Éppen a boldogságtól kipirult arccal dicsérte katonáit, amikor messzehordó ellenséges ágyugránát vágódott le mellette s egy szempillanat alatt megsemmisitette hősi lényét. Az irtózatos robbanás ereje porszemnyit sem hagyott belőle. Hirtelen eltünt, széjjeloszlott, mint az égboltok ragyogó üstököse.

A katona lelkes elbeszélését megilletődéssel hallgatták s csak néma bólintással, vagy halk megjegyzéssel csatlakoztak a véleményhez, hogy ez a legszebb halál; olyan elmulás, amelyben a hozzátartozók is leginkább megnyugodhatnak.

Mindnyájan meg voltak hatva, csak az iró arca körül játszadozott cinikus mosoly:

— Nem mondom azt sem, hogy szép, de azt sem, hogy csunya. De minden megjegyzés nélkül elmesélem nemrégiben elhunyt bácsikám halálát, akit valamennyien nagyon szerettünk s akinek elmulásában igaz őszinteséggel megnyugodtunk.

— Körülbelül hét-nyolc éve annak, — kezdé meg elbeszélését, — hogy közszeretetben álló és jótékonyságáról közismert nagybátyám elméje elborult. Én tudtam meg a családtagok közül legelőször a hirt s futva siettem az öreg urhoz, akit arcán boldog ragyogással találtam. Átszellemülten ült karosszékében s apostoli páthosszal közölte velem, hogy ő szent s figyelmeztetett a napsugaras glóriára, amelyet maga az Isten vont homloka köré.

— A boldogság templomába fogom elvinni, — mondtam az öregnek, amikor az ideggyógyintézetbe szállitottam s ő megelégedetten követett.

— Templomban élni, oh, mily boldogság! — jelentette ki sugárzó arccal, valahányszor meglátogattam s

csendes paralitikus egyhanguságggal mormolta imádságait.

— Hat évig élt igy a legnagyobb boldogságban, folyton azt várva, hogy mikor teljesül az Uristennek igérete, hogy őt forgószél hátán ragadja fel a mennybe. Hat év alatt nem volt egy világos perce s minden idejét csendes, de megelégedett ájtatossággal töltötte. Egyszer azonban, amikor a tébolyda kertjében sétálgatott, hirtelen szélvihar támadt.

— Az Isten küldte ezt értem, — kiáltott fel boldogan s oly végtelen örömet érzett, amelyet beteg idegzete nem is birt ki. Ugy érezte: most teljesül régi álma.

— A szentek közé visz a vihar! — kiáltott fel átszellemült arccal s holtan terült el a pázsiton.

Mi pedig mindnyájan megnyugodtunk a sors rendelkezésében. Szerettük őt s örömmel gondoltunk arra, hogy boldogan halt meg. Pedig szivesen fizettük érte az évi huszonnégyezer korona gyógykezelési költséget is . . .

Igy végezte szavait az iró s gunyos mosollyal pillantott a katonára, aki sértődötten huzta fel az orrát. A többieket azonban gondolkozóba ejtették az iró szavai. — Melyik most már az igazán legszebb halál? Az-e, amit az iró vagy amelyeket a többiek beszéltek el?

Ezen töprengett a társaság. A fiatal bankgyakornok azonban széjjelvágta a gordiusi csomót.

— A halál mind visszataszitó, szép egyedül csak az élet, — szólt és minden bucsuzás nélkül rohant ki az utcára egy széditően suhogó, illatos szoknya után.

NINCS BIZTOS SZISZTEMA.

MONTE KARLÓI TÖRTÉNET.

I

Egyedül ültem a Café de Parisban. Este volt. Játszani már nem, lefeküdni még nem volt kedvem. Szórakozottan babrálva az előttem levő wiskys üvegeket, önkéntelenül a szomszéd asztaloknál lévő beszélgetésekre figyeltem. Játék és pénz mindenütt a téma. A roulete és trante-esetek kimerithetetlen variációja.

Egy asztalnál magyarul beszélnek. Vajjon miről? Oda kezdek figyelni.

James Gordon Benettről, a Newyork Herald tulajdonosáról beszélnek; óriás jövedelméről, az öbölben horgonyzó mesés fényüzéssel berendezett jachtjáról és csodaszép barátnéjáról. Szó van a párisi Rotschild 200 lóerős autójáról s emlegetik Montekarló legnépszerübb emberét, a hires spanyol Garciát, hihetetlen játékbeli merészségét és még hihetetlenebb szerencséjét.

Végre elérkeztek ők is a játékhoz, most már révbe jutottak, ennek nem lesz reggelig sem vége.

Még egy-két megjegyzésre ügyelek. Hallom emlegetni az öreg francia Michel bárót, akit kiváló trante-et-quarante és roulette szisztémája miatt nevezetes egyéniségnek tartanak. Én csak annyit tudok róla, hogy széjjel csavarható saját rateaux-ját állandóan magánál hordja. De nekem ennyi is elég.

Ujságot kezdtem olvasni. Valaki hirtelen megszólit.

— Jó estét uram!

— Jó estét, — köszönök vissza szórakozottan. Meg vagyok fogva. Aki itt visszaköszön, az agit ad a tolakodásra. Egy körülbelül 25—30 év körüli ismeretlen fiatal ember már ott ül asztalomnál.

— Akar-e uram milliomos lenni? — kérdi izgatottságot szinlelve.

Én már tisztában lévén a helyzettel, nevetve válaszoltam.

— Igen, akarok, s éppen azért meg fogom takaritani azt a pár frankot, mit ön biztos szisztémájának megmagyarázása fejében óhajt.

— Ördöge van — mondja az idegen nevetve, mit sem látszván törődni azzal, hogy pumpoló kisérlete befagyott. Én azonban megsajnáltam a bágyadt szemü idegent és megkináltam wiskyvel. Mohón és nagy élvezettel ivott. Ujra töltöttem neki s hogy valami társalgást kezdjek, megkérdeztem:

— Mondja meg őszintén, mennyit keres ön egy nap ezzel a szisztéma-árulási ötlettel?

— Higyje el uram, nem sokat, — felelte nevetve. — Jóformán semmit. Ez nem biztos jövedelem. Az emberek kezdenek tartózkodók lenni s a csalhatatlan szisztémák már csak a letört embereket érdeklik, azokkal pedig bajos üzletet kötni. Majd még egy pohárkával lehörpintve, folytatta:

— Biztos kereset csak egy van. Az ember 10 órakor, a kaszinó nyitásakor az elsők között felrohan a játékterembe s helyét csak egy arany ellenében engedi át a kényelemszerető nagypénzü játékosoknak. Hanem sajnos, ennek is megvan a maga árnyoldala, ha már az ember benn van az ópiumbarlangban, könnyen van kisértésnek kitéve s hipp-hopp, eluszott a kereset.

— Hanem uram, — folytatta némi leereszkedéssel, — most elárulom önnek legféltettebb titkomat, mit gyermekemnek akartam örökség fejében hátrahagyni . . . .

Engem mulattatott az idegen rapszódikus előadása s mert még éjfél sem mult el sokkal, nyugodtan hagytam beszélni.

— Hát ugy történt az uram, hogy tavaly ilyenkor is igen rossz idők jártak errefelé. Mint a keserü humoru játékosok mondják: „Hol a bank nyert, hol a játékosok vesztettek.“ A bank pénze napról-napra szaporodott, de nem zavartalanul, mert szaporodott valami más is, — az öngyilkossági esetek száma.

A helybeli rendőri kommüniké nagy szorgalommal irta nekrologjaikat s mi sajnálkozva olvastuk a lapokban.

Életunt ügynök. Átlőtt fejjel találták szállodaszobájában Camille Pincloup belga ügynököt . . . Zsebében 864 frank készpénzt s egy női fényképet találtak. Tettének oka, mint bucsuzó leveleiből is kitünik, reménytelen szerelem.

Majd néhány nap mulva megjelent egy másik:

Betegség elől a halálba. A kaszinó parkjában az esti órákban halva találták Segáll spanyol hirlapirót, ki mint a nála talált levelekből megállapitható, gyógyithatatlan betegsége miatt fordult a méregpohárhoz. Zsebében egy csomó orvosi recepten kivül 876 frank készpénzt találtak.

Istenem, hogy is lehet valaki életunt 876 frankkal a zsebben, gondoltam magamban, az eseten tünődve. Aznap este, mint mindig, megint a balszerencse üldözött s utolsó pár frankomat leadva, tanácstalanul és egy sou nélkül bolyongtam a parkban. Kétségbeejtő helyzetem ben mindig a 876 frankra gondoltam.

Ha nekem annyi pénzem volna.

Egy ötlet villant át az agyamon. Mintha az Isten, vagy az ördög sugta volna.

A park sötétebb részén revolveremből a levegőbe lőttem s hirtelen hanyatt feküdtem.

Lélekzetvisszafojtva vártam . . . Semmi nesz . . .

Egyszerre csak két fekete alak közeledett felém. (De jó, hogy nincs nálam semmi ellopni való.) Amint közelebb jöttek, fölismertem, hogy a kaszinószolgák uniformisa van rajtuk . . . Legelső sorban a tárcám után nyultak. Mire én aztán már egész biztos voltam, hogy ezek csak a kaszinó alkalmazottai lehetnek. Aztán zsebeimet kutatták ki s azokban se találván semmit, mindenféle levelekkel rakták meg azokat.

Én az egész idő alatt lélekzetvisszafojtva figyeltem s ime megtörtént a nagy eset, hét darab százast dugott az egyik gazember a zsebembe, kihasználván szorult helyzetemet, hogy mint megöngyilkolt, nem protestálhattam, hogy nekem 800 jár. Aztán csendesen megvártam mig a rablók elmentek s hirtelen felugorva, élni kezdtem. Élni! . . . még pedig 700 frankkal a zsebemben. Higyje el uram, valóban feltámadtam, mert nem is élet az, ha az embernek nincs egy souja sem.

Mig ezeket mondta, fájdalmas szemmel nézett arra az ötfrankos darabra, amelyet az éppen arra jövő pincér számlám kiegyenlitése után visszahozott. Majd még egyet kacsintva az ötfrankosra, folytatta.

— Később tökéletesitettem módszeremet. Hajamat fölborzoltam, arcomat sárgára festettem s egy félig megtöltött méregüvegecskét tettem magam mellé, nehogy a lőtt sebet jusson eszükbe keresni rajtam. Szinte már azon gondolkoztam néha, hogy ne tegyek-e kényelmi

szempontból párnát a fejem alá; a jó hírnevére büszke kaszinó ugyanis minden skrupulus nélkül rovogatta le az öngyilkossági illetékeket.

Elmosolyodva a bohóságon, az előttem fekvő ötfrankost közelebb toltam feléje s megkérdeztem:

— És mondja kérem, hogy lehet az, hogy ön ilyen ügyes trükk birtokában, sóvárogva kacsint az ötfrankos piece-ekre.

— Megölt engem — válaszolt nagyot sóhajtva — a vállalkozók balszerencséje s a rossz üzleti konjuktura. Rossz tendencia járt a játékosokra s az igazi öngyilkosok konkurrenciája megfojtott, tönkretett. A kaszinó megsokalta a sok öngyilkossági esettel járó nagy kiadásokat s most kevesebb pénzzel inkább a lapokat fizeti meg, amelyek aztán az öngyilkosságokról semmiféle közlést nem hoztak. Szegény embernek szegény a szerencséje! Én erről is úgy vettem tudomást, hogy legutolsó eset alkalmával, a bank tisztviselői a helyett, hogy pénzt dugtak volna a zsebembe, elcsenték inggombjaimat.

— Tehát ez a szisztéma sem biztos! — mondám az idegennek, ki az ötfrankost zsebébe sülyesztve, jó estét kivánt s gyorsan eltávozott.

A BOLOND MISKA.

Hol volt, hol nem volt, az operenciás tengeren is tul volt egy boldog ország. A patakokban édes tej folyt, a fákon mézeskalácsok lógtak s a finom, jó kolbász vadon termett, mint a vadszőllő. Olyannyira, hogy néhol még a keritéseket is abból fonták. Gazdag volt mindenki és elégedett. A szegény embernek hétköznap is tyuk főtt a fazekában, vasárnap pedig mindenki gyomorfájásra ette magát.

Egyszer azonban a boldog országot is utolérte a baj. A Zöld király, meg a Vörös herceg megirigyelte a nagy gazdaságot s hatalmas sereget gyüjtve, ellenséges szándékkal rontott az országra.

No de a boldog ország lakói sem bámultak eléjük összetett kezekkel. Száguldó lovasok országszerte véres kardot hordoztak körül, a népek pedig mindenfelé kibontották a Szüz Máriás lobogókat. Minden épkézláb ember hadba szállt s rövidesen annyi sok jó katona állt fegyverben, hogy csak ugy sötétlett tőlük a föld. Mikor pedig valamennyien egyszerre kiléptek, olyan dübörgés támadt, mintha ezer ágyut sütöttek volna el.

Az ország tisztességben megőszült királya boldogságtól könnyező szemmel számlálgatta őket, de bizony sehogysem jutott a végükre. Eleinte csak maga számolt, később a legelső minisztere is segitségére jött, majd meg segitett számolni az egész udvar; de igy se boldogultak sehogysem. Már egy millióhoz értek, de még mindig voltak huszárok meg bakák, akiket nem vett számba senki. Se

szeri, se száma nem volt a sok jó leventének. Az öreg király meg is volt elégedve, de az ország első minisztere mégis keveselte őket. „Hadd legyen egygyel több“ — szólt az agg honfi s előhozatván harci ménjét, szablyát kötött s maga is csatlakozott hozzájuk.

Nagy és hatalmas volt a sereg. A vállán mindenkinek jó puska lógott, az oldalán éles kard, a kebelében pedig bátor sziv dobogott. A zászlókon a Szüz Mária képe, a harcosok arcán a hazaszeretet elszántsága ragyogott.

Több mint egy millió jó katona! A Zöld király meg a Vörös herceg serege megszégyenülve fog megfutamodni! — mondogatták a népek. Mikor pedig a seregek elindultak, az itthonmaradtak: a gyerekek, asszonyok és vének egész a város kapujáig kisérték őket, ahol az ország első püspöke Isten áldását kérte a küzdelemhez. Aztán elénekelték a nemzeti hymnuszt, mely millió torokból csengve, magasztosan zengett, mint a népek könyörgő imája. Ekkor aztán felharsogtak a hadikürtök s a sereg óriás érctömbhöz hasonlóan megmozdult.

Boldogok és büszkék voltak, kik hadba szálltak, de az itthonmaradottak se csüggedtek. Hiszen a sereg oly derék! A leventék hősiességében és Isten áldásában bizva, a biztos győzelemben is hitt mindenki. Kivéve egyet, egy bolondot, aki a háza előtt elvonuló katonák láttára nagyot rikkantott: „Ez a sereg sem fog győzni soha!“ A katonák azonban nem vették komolyan, mert mindannyian tudták, hogy csak a Bolond Miska volt.

Bolond Miska, ez volt a gunyneve a valamikor jobb időket látott fiunak, akinek apja dusgazdag ember volt, de ő, a félkegyelmü, mindenének a nyakára hágott. Ahogy a vagyont megörökölte, pár év sem telt el, ebrudján volt az egész s a könnyelmü fiu egy városvégi kis házba szo-

rult. Istentől, embertől elrugaszkodva élt ott. Senki sem törődött vele, mert Bolond Miska nemcsak bolond, de rosszindulatu ember is volt. Most is nem annyira egészen hülyeségből, mint rosszaságból hajtogatta váltig, hogy a hatalmas sereget, a dicső leventéket tönkre fogják verni.

Az emberek azonban csak nevettek rajta, mert mindenki tudta, hogy születésétől fogva nem épeszü. Pedig jó lett volna elhallgattatni, mert a Vörös herceg és a Zöld király álnok kémei, kik gyáván nem mertek a városba lopódzni, csak a bolond házáig jutottak el. Miska pedig lelket öntött beléjük, amire nagy szükség is volt, mert a seregek a Boldogország nagy felkészültségének hirére vissza akartak fordulni hazájukba aratni. De mert a kémek azzal tértek vissza, hogy a városban maguk a lakósok sem biznak a győzelemben, nagy rábeszélésre mégis harcba szálltak.

Mi történt azután? Csodáknak csodája! A Boldogország milliós hadserege hiába küzdött hősiesen, hiába harcolt bátor elszántsággal. Nem birt a Vörös herceg meg a Zöld király katonáival, akiken mind olyan páncél volt, hogy nem fogta se kard, se golyó. Hiába hullottak a hősök ezrével véresen a porba, a páncélos katonák közül alig esett el egy-kettő. Az öreg hősnek, az első miniszternek a tizedik kard tört el a kezében, de az ellenséggel ő sem tudott boldogulni. Ami lehetetlen, az lehetetlen. A dicső szép sereg bizony vereséget szenvedett, a győző ellenség pedig elhajtotta az összes gulyákat, méneseket és nyájakat.

Fáradtan, piszkosan és lerongyolva, de főképpen szomoruan megtörve és megszégyenülve tért haza a nemrégiben még büszke sereg. Amint jöttek lassan, sárosan, véres fejjel, felkötött kézzel, lehorgasztott fővel, megrok-

kanva, utjuk megint a Bolond Miska háza előtt vezetett el, aki történetesen megint kint állott a kapuban.

— Nem megmondtam, hogy nem fogtok győzni! kiáltott a bolond, diadalmas kárörömmel.

A katonák pedig összenéztek. „A biz'Isten igaza van!" — és valamennyien visszaemlékeztek szavaira.

— Hiszen ez nem bolond, de bölcs! — kiáltott a legcsüggedtebb. És az elkeseredett, sokat szenvedett fáradtságtól elgyötört és elbódult tömeg a hülyét vállára véve vitte a városba. Seregünket megverték, zengett a kinos zokszó a városon keresztül s a rémület elvette mindenki józan eszét. Az öreg királyt elkergették s a félkegyelmü Miskát ültették a trónra, akinek annyira fejébe szállt a dicsőség, hogy ami kis esze volt, az is elpárolgott, mert az ország első miniszterét, a korona legokosabb tanácsadóját leölette. „Ő az oka a háborunak!" — jelentette ki kaján mosolylyal. Igazában azonban azért tette, mert félt, hogy a miniszter észretériti a népet és ő kicsöppen a trónból, amelynek kényelmes, bibortámlái közt oly kellemes az ülés.

Jó is ez, meg szép is, — gondolta Miska, mikor népeinek hódolatát fogadta. Bezzeg azonban másképp volt, amikorra baj lett. Ami pedig nemsokára bekövetkezett.

Az ország kellős közepén nagy kénkő-szagot árasztó mélység nyilott meg, amelyből időközönkint hatalmas lángnyelvek csaptak fel s mely hova-tovább szélesebbre tágult. A népség halálra rémülve rohant a királyi palota elé: „Urunk, bölcs királyunk, segits most rajtunk!"

De Miska zavarba jött. Hogyan segitsen az ország baján? Az árokban perzselő lángok égnek. Eszébe jutott, hogy egyszer, amikor ő a kezét megégette, olajat tettek rá és az használt.

— Töltsetek olajat a tüzre! — adta ki tüstént a parancsot. A riadt nép pedig vakon engedelmeskedett. Ami olaj csak volt az országban, mind összeszedték s beletöltötték az árokba, amitől persze a lángok még nagyobbra nőttek s a város körülnyaldosva itt is, ott is nagy tüzek támadtak.

Az igazi nagy baj azonban még csak most következett, mert a kénköves nagy árok nem volt természeti csoda, hanem maga Belzebub, a főördög hasitotta azt az ország szivébe.

Kénköves füst és lángok közt frigiai sipkával a fején maga is megjelent a király előtt, a ki ijedtében menten a trónja alá bujt.

— Add ide az országodat! — rivallt rá haragosan. Miskát azonban félelmében kilelte a hideg, félelni sem tudott, csak a foga vacogott, didergett és reszketett, mint a nyárfalevél. Félkegyelmü volt és nem tudta, hogy az ördög ellen van biztos orvosság: a keresztvetés.

Elég lett volna, ha Miska keresztet vet, vagy imádságba kezd és az ördög hatalma menten megtörik. Miska azonban annyira félt, hogy ha ezt mind tudta volna is, akkor sem jutott volna az eszébe; a jó öreg miniszter pedig, aki bölcs tanácsaival már annyi bajból kimentette az országot, mélyen a föld alatt pihent. Igy történt aztán, hogy a bolond ijedtében, bárki megkérdezése nélkül aláirta az eléje tartott kontraktust, amelynek értelmében az egész országot odaadta az ördögnek.

És sajnos, ugy is történt minden, ahogy a kontraktusban állott . . . . A szép országot elvitte az ördög.

Megbénult benne a virágzóan ragyogó szép élet. Megszünt a gazdagság, oda lett a jólét. Megdermedt min-

den. És az elátkozott ország tehetetlen megadással vár most egy hatalmas férfiura vagy mesebeli tündérhercegre, aki valami nagy cselekedettel eloszlassa az átkot és az ördögtől megváltása.

MESSIEURS EN AVANT!

Veoreos Károly ideiglenes minőségü, fizetésnélküli ministeri fogalmazó gyakornoknak csak a cime volt hosszu, de tekintélye a ministeriumban annál kisebb. A dendisen öltözködő fiatal ur, mint azt mondani szokták: nem volt valami nagy lumen és nemcsak, hogy hadilábon állott a helyesirás legelemibb szabályaival, de még a saját nevét sem tudta leirni, amelynek co-s kettős betüibe, mint valami komplikált mathematikai feladványba minduntalan belezavarodott.

Nagybátyjai pedig — akik már magasabbrangu ministeri hivatalnokok — éppen erre a kettős betüikre helyeztek nagy sulyt. Rossz nyelvek szerint azért, mert előmenetelüket egyedül ennek köszönhették. Az Árpádkorabeli ortografiával irt családi név birtokosait ugyanis egyik minister sem merte mellőzni.

De Károlyka képességeit komplikált nevének leirása meghaladta s ha már éppen muszáj volt nevét leirni, nem nagyon erőltette meg magát s egyszerüen Veresnek vagy Vörösnek irta. Ahogy éppen eszébe ötlött. A két nagybácsi egy ilyen autogramm láttára éktelen dühre fakadt, s mérgesen jelentették ki, hogy öccsükből, aki elvetemült fráter, soha sem lehet semmi. Legközelebbi találkozáskor pedig olyan nagy dorgatóriumban részesitették, amelynél különbet még akkor sem kapott, amikor harmadéve a kávéházi pénztárból akart feleséget választani.

Károly azonban fittyet hányt a nagybácsik intelmeire s nyugodtan ment a maga utján — de persze csak akkor ha az a Gerbaudhoz vagy a Kioszkba vezetett. Mert amikor nagyritkán a ministerium felé tartott, jó kedve rendesen elhagyta. Hosszu titulusa jutott ilyenkor eszébe, amely sehogysem akart rövidebb lenni, ami a ministeriumba előmenetelt jelent.

„Furcsa dolog a ministeriális pálya kezdetén az a hosszu cim.“ — gondolta magában. — „Olyan mint a Muzeum-kávéházi billiárd-léglijáték, hol minden résztvevőnek száz rosszat jegyeznek fel a táblára s az egyes jó lökések után leirnak belőle.“ De mikor irják majd le neki a „jelöltet?“ Mikor az „ideiglenest?“ Mikor a „gyakornokot?“ És mikor a „fizetésnélkülit?“

Veoreos Károly azonban nem lett volna az a könnyelmü, vidám fickó — aki volt — ha ezeken komolyan elbusulja magát. A léglijátékban is mindég leirják a rosszait, hátha a ministeriumban is rámosolyog a szerencse.

És ugy is történt. A szerencse már a hó lehullásakor rávetette derüs ábrázatát a ministerium két kopasz és irigy államtitkárának savanyu ábrázatán keresztül. A két derék férfiu, aki világéletében mindég versengett egymással, ezuttal a báltermet választotta lovagi viadalának szinteréül.

Mindkettő lányos apa volt, s mindkettőnek leánya az idei farsangon kezdett bálozni.

Eddig más gondjaik voltak. Melyiknek az előszobájába vár több képviselő? Kihez jár több püspök? Melyikükhöz tartoznak a nagyobb hatáskörü osztályok? De most ezek a kérdések mind háttérbe szorultak. Most csak

a bálozásról volt szó. E kérdésbe ugyanis beleszólt két másik nagyhatalom is: a két méltóságos asszony.

Melyik leányának lesz nagyobb az udvara? Melyiket viszik többször táncba? És melyik piknik fog jobban sikerülni; az amelyet Samarjay — vagy amelyet Ottovay — államtitkár rendez. Ez volt a főkérdés.

Egy sikerült bálhoz három dolog kell: táncosok, táncosok és táncosok — jegyezte meg Ottovay államtitkár ur neje, aki mindég sokat adott arra, hogy szellemes legyen.

De ugylátszik Samarjayék is ugyanezen a véleményen lehettek, mert a ministeriumban megkezdődött a nagy hajsza a táncosok után, még pedig kisajátitási alapon. A minden téren rivalizáló két nagyság ugyanis nem türte, hogy az ügyosztályaikba tartozó táncosok a másik államfitkár leányával is foglalkozzanak.

Ennek aztán az lett a következménye, hogy Ottovay egy szép napon megkörnyékezte a ministert s a legügyesebb táncosokat áthelyeztette a kisajátitási osztályba, amely alája tartozott. Igen természetes, hogy a requirált táncosok között volt Veoreos Károly is, aki elismert elsőrangu szeladon és négyes-rendező volt. A Károlyka által rendezett négyeseknek olyan volt a márkájuk mint a pezsgők között a Most e chandon-é. Ha Veoreos Károly harsány „Messieurs en avant" kiáltással jelt adott a tánc megkezdésére, ugy az már egymagában biztos garanciát nyujtott, hogy mindenki fényesen fog mulatni.

Samarjay államtitkár megdöbbenéssel értesült a gavallérok áthelyezéséről s bosszusággal tapasztalta, hogy már a Jurista-bálon is minden jó táncos az Ottovay leány körül forgolódott.

Ezt nem lehetett türni. Samarjay alkalmas idő-

pontra várt mikor ministerét különös jókedvében találta és előterjesztést tett, hogy Ő Excellentiája helyezze alája az összes kisajátitási ügyeket, amelyeknek tulajdonképpen az ő hatáskörébe is kell tartozniok.

— Tudod, Kegyelmes Uram, igy könnyebben vállalhatom a felelősséget, — jegyezte meg nagy ravaszul.

Ugy is történt. A minister kötélnek állt és a jó táncosok élükön Veoreos Károllyal egyszerü tollvonással visszakerültek Samarjay Marian gavallérjainak táborába.

Végnélküli osztálycserebere következett ezután s a minister megdöbbenéssel tapasztalta, hogy államtitkárjai, eddigi felfogásuktól eltérően, nem a nagyhatáskörü osztályokhoz ragaszkodnak, hanem valami más titkos szempont által vezéreltetve, néha a legjelentéktelenebb ügyosztályok megszervezéséért a végletekig képesek törni magukat. Egy nap azonban már ő is megunta a dolgot s a leghatározottabban kijelentette, hogy a ministerium osztályainak ide-oda utalásához többé semmi szin alatt sem járul hozzá.

Az osztály csere-bere Ottovayékra éppen a legroszszabbkor végződött be. A közeli napokban házibált akartak adni, amelynek sikerét kockáztatta az, hogy a kisajátitási osztály fess táncosai, de különösen Veoreos Károly, az ügyes cotillion-rendező távol marad.

A táncosok csoportos áthelyezése már lehetetlen volt is igy Ottovay csak Veoreos Károllyal tett kisérletet s kilátásba helyezte, hogy hosszu ciméből valamit lefarag, ha valamelyik alatta álló osztályba kéredzkedik.

Samarjay azonban valahogy megneszelte a dolgot s az ideiglenes minőségü fizetésnélküli ministeri fogalmazó gyakornok jelölt urnak megigérte, hogy ha nem kéri áthelyeztetését, két részletet is lefarag abból a hosszu cim-

ből, amely, mint a balasztok a léghajót, visszatartották, hogy a ranglétrán magasabbra emelkedhessék.

De Ottovay nem volt az az ember, aki könnyen megadja magát. „Be kell rendelni az idősebb korosztályokat és ki kell képezni!“ — adta ki a szigoru parancsot. Pótolni kell a hiányt ahogy lehet.

És az idősebb ministeri titkárok és osztálytanácsosok kénytelenek lettek tánciskolába járni, ahol kurta lábu fekete emberke vezette be őket a boston hullámzó lépéseinek és ringásainak rejtelmeibe.

De Samarjay sem volt rest, mihelyt a dologról értesült azonnal hozzálátott ő is embereinek kiképzéséhez s igy történt aztán, hogy jóformán az egész ministerium táncórákra járt.

A sok boston és one-step lépésre pazarolt energiával fel lehetett volna dolgozni a ministeriumban felgyülemlett restanciákat. De ki gondolt volna most arra, amikor oly nagy események előtt állottak mint a két államtitkár házibálja.

Az idősebbek kiképzése körül azonban nehézségek merültek fel. A tisztviselőknek ugyanis, a hivatalnoki pályához mulhatatlanul szükséges megalázkodás inkább a gerincüket tette hajlékonyabbá, mint a lábukat s igy a délutáni tánclecckék kevésnek bizonyulván a délelőtti gyakorlat is szükségessé vált.

Igy történt aztán, hogy az idősebbek szerényen kopogtattak be a fiatalokhoz, hogy tőlük még a délelőtt folyamán néhány mozdulatot ellessenek. Veoreos Károly tekintélye hirtelen nagyra nőt, mert elismert kitünő táncos lévén az ő tanácsait kérték ki legtöbben. Ő azonban szigoruan tartotta magát az utasitáshoz és csak a Samarjay Marian táncosait istápolta.

A bálok aztán gyors egymásutánban zajlottak le, Veoreos Károly pedig, ciménck felesleges cafrangjait hátrahagyva, rohamlépésben haladt előre, olyannyira, hogy háromszori soronkivüli előléptetés után eljutott addig, hogy már csak röviden fogalmazó gyakornoknak nevezték.

A további előléptetések is gyors egymásutánban következtek volna, ha a két államtitkár leányaikkal még egy farsangot végig robotol. De az idősebb tisztviselők végtelen örömére két kormánypárti képviselő rövidesen főkötőt huzott a méltóságos kisasszonyok fejére.

A két államtitkár rivalizálása tehát a báltermekben megszünt, de megmaradt a ministeriumban és folytatódott a parlamentben, ahol Samarjaynak a veje, apósának tanácsára az ellenzékhez csatlakozott s most onnan tekintget dühös pillantásokkal a padsorok felé, ahol Ottovay veje ül.

A ministeriumban helyreállt a régi élet s a két államtitkár megint a protegáló képviselőket és püspököket igyekszik egymás orra elől elhalászni.

A boston és one-step lépések már nem érdekelnek senkit s Veoreos Károly hirtelen megindult karriérje is bedugult volna, ha időközben meg nem tanulja nevét coval; rendesen Veoreosnek irni.

Igy azonban nem merek semmiért sem jót állni. Isten tudja milyen nagy ur lesz még belőle.

A LEVÉL

Bedő hadnagyot nem bántotta a hideg, nem zavarta az egészségtelen fedezék nedvessége, nem izgatták a néha oly közelségben levágódó tarackgránátok s a mészárszékre hajtott orosz nép géppuskával támadásra serkentett rohamoszlopai. Csak elcsigázott, elfásult, fáradt teste volt ott, lelke más-merre járt, másfelé kalandozott. Minden gondolata ott volt, egész lénye ott időzött abban a Kinizsi-utcai pesti nagy bérházban, ahol pedig ő csak a házlakók névjegyzékében, mint albérlő volt elkönyvelve. De volt ám valami más, jobban mondva valaki más, aki őt erősebb szálakkal kötötte le oda: a háziur szép, barna lánya . . .

Ennek a nagy-nagy szerelemnek a története igazi pesti história volt, vagy mondjuk, egy szép ferencvárosi idill. Egy meggazdagodott hentes üzlettulajdonosának leánya és egy a házban lakó segédtanár egymásba szeretnek. Eleinte csak elpirulnak, ha látják egymást s melegség nyilallik szivükbe minden találkozásnál; később kissé neki bátorodva, néhány barátságos szót váltanak, majd megjönnek a séták a Ferenc- és Boráros-téren s igy lassan létrejön a nagy és igazi szerelem.

A nagyvárosi gyárkéményektől füstös, szénnel telitett levegő éppen ugy összehozza a sziveket, mint az akácillattal telitett kis falvak légköre, vagy az éjjeli zenéktől hangos, kedves barátságu patriarkális kisváros levegője.

Egynéhány szerződéses frigyen kivül a pesti házasságok is mind az égben köttetnek. A nagy városnak is éppen ugy megvan a maga poézise — csak itt eltévedt az olykor a nagy paloták, szép fogatok és diszes autók kavargó forgatagában.

Szóval a fiatalok szerették egymást. Az éppen akkor kitörő világháboru pedig csak növelte érzelmeiket. Egészen természetes: a válás gondolata rendesen szorosabb kapcsolatba hozza a lelkeket. A külsőségeknek is nagy hatása volt. Bedő a tanári nádpálcát csillogó karddal cserélte fel, az uniformis aztán a férfit bátrabbá, a leányt odaadóbbá varázsolta s ezentul már csak kar-karbaöltve lehetett őket látni.

A szép, kedves idők azonban hamar félbeszakadtak, Bedőt menetszázadba osztották s távozása már csak napok kérdése lehetett. De a fiatalok nem csüggedtek el, Bedő felkötötte kardját, s teljes hadimenetkész állt a szép Mariska szigoru apja elé, hogy a kezében már oly sokszor ott reszkető kis lágy kacsót megkérje.

A szigoru atya, ki háztulajdonos szemével nézve a világot, azt tartotta, hogy az ember a főbérlőnél kezdődik, ugyancsak barátságtalanul nézegette végig a szegény segédtanárt. Csak a leánya erős rimánkodásának volt köszönhető, hogy Bedő nem kapott elutasitó választ, — de bizony igenlőt sem. Az öreg hentes ravasz ember volt, leánya számára a szépen kigondolt jövőben különb, gazdagabb férjet akart, viszont a jelenben sem akart szivfájdalmakat okozni.

Végre aztán nagynehezen mégis beleegyezett, hogy a háboru végeztével megtartják az eljegyzést. Addig azonban beszélni sem lehet egyébről. Sok min-

den történhetik még addig, talán, ne adj Isten, még el is esik az a fiu.

A fiataloknak azonban nagy vivmány volt ez is, s Bedő egyenest boldogságban uszott, mikor az öreg édes öccsének szólitotta.

A menetszázad indulásának kitüzött ideje födte el a rövid boldogság gyér sugarait. A válásnak el kellett következni s az öreg hentes ismét ravaszkodni kezdett, leányának legszigorubban megtiltván a Bedővel való levelezést.

— Minek irkáljon a leánya egy embernek, kinek ugy sem lesz soha a felesége! — Az öreg ugyanis biztosra vette, hogy Bedőnek mégis valami „baja" esik vagy pedig a háboru végeztével feledésbe fog menni az egész. „Miért legyen tehát a leányának multja? . . . A kolbász izén is megérezni, ha egyszer már fel volt melegitve."

Bedő elment, Mariskára pedig erősen vigyáztak, nehogy titokban, szülei tudtán kivül, kártyát küldhessen a harctérre.

Bedő azonban a szerelmes ember makacs reményével mégis mindig várt. Hátha megengedik, hátha ir titokban? De levél vagy kártya mégsem érkezett soha.

Nagy érdeklődéssel kérdezte mindig a tábori postásokat, vajjon nem kapott-e semmit? Izgatottan nézte át a leveleket, melyek minden tiszttársa részére hirt hoztak, csak éppen neki nem. Kinek az édesanyja irt, kinek az édesapja, kit a nővére, kit a mennyasszonya keresett föl biztató szavakkal.

A legtöbb levél a hitvesektől jött, a legkedvesebb sorok pedig a gyerekektől. Azok a bájos ákombákomokkal rajzolt betük. Némelyik még irni sem tudott, csak az édes anyja magyarázta: „Ezt a

kis keresztet a Palika huzta. Akkor is rád gondoltunk. Rólad gagyogott kis szája. Ha látnád, mennyire megnőtt."

„Ezt a zsirfoltot a Lacika vajas kenyere csinálta, ide topogott hozzám, mikor a levelet irtam és kérdezte tőlem, mikor jön haza apuka?"

Csak Bedő nem kapott levelet soha senkitől, csak neki nem volt senkije, aki irt volna. Napról-napra türelmetlenebb lett, napról-napra kedvetlenebb, Mariskától azonban még sem jött hir.

Talán ha kitüntetném magam, ha a lapokban olvasná nevemet, talán büszke is lenne rám és mégis irna.

És Bedő ezentul vakmerő lett, önkéntesen vállalkozott minden nehéz és merész föladatra s a harcok rejtelmes érdekességében igyekezett sebzett szivére írt találni. Bajtársai nemsokára örömmel ujságolták, hogy a nagyobb parancsnokság már megtette az előterjesztést, a kitüntetés már nem fog soká késni. Meg is jött rendes időre, de levél vagy kártya nem jött, sem akkor, sem azután.

Jött azonban valami más, a harcterek gyakori sötét vendége, a szomoru végzet. Egy éjjeli földeritő utról sulyos fejlövéssel, eszméletlenül hozták haza Bedőt s hordágyon szállitották a háboru frontmögötti hőseihez, a kötözőhelyre. A sebesült azonban a kötözőhelyen sem tért magához, sőt a kötözőhelyről elszállitott kórházban sem. Hiába próbálgatták az orvosok, eszmélete nem akart visszatérni.

Szép fehér ágyba fektették, külön szobába helyezték, ha valami, ugy a nyugalom menti meg az ilyen sulyos beteget az életnek.

És másnap tényleg mintha javulás állott volna be; szemét néha fölnyitotta s csodálkozva nézte az ápolónőket, de tekintetében volt már valami idegen. Mintha már nem tartozna a földtekének lakói közé. Isten tudja, talán már lelke el is indult a nagy utra. Szeme tüzben égett, tekintete révedt volt s észre sem látszott venni a szobájába belépő főtörzsorvost.

— Hogy aludt a beteg? — kérdé az ápolónőktől.

Az ápolónők monoton hangon referáltak a beteg éjszakájáról.

— És van-e még valami egyéb ujság? — kérdé ismét a főtörzsorvos.

A beteg megmozdult, kinyitotta láztól izzó szemeit s merően az orvosra nézett, boldog mosolylyal ajkán maga felelt.

— Levelet kaptam hazulról.

A főtörzsorvos az ápolónőkre nézett, de azok csak néma intéssel feleltek.

A lázas beteg meg ragyogó arccal folytatta:

— Boldog vagyok, mert most már mindennap fogok levelet kapni.

Majd némi kis szünet után nagyot sóhajtva, folytatta:

— Temessék el velem . . . — itt azonban hangja már megcsuklott s szinte már csak susogva tette hozzá . . . a leveleket . . .

Ez volt az élet mécsének utolsó föllángolása, egy nagy lobbanás még és azután kialudt örökre.

A gondos ápolónő, ki szemét lefogta, halk hangon kért utasitást a főtörzsorvostól, hogy a megboldogult végakaratához képest a temetéséről intézkedjék.

— Tegyenek a sírjába cserkoszorut, — mondá a főtörzsorvos, — a cser levele illik legjobban a hőshöz.

A katonai hatóság rendelete folytán az elhantolásnál diszőrség jelent meg, mely diszsortüzzel mondott utolsó Istenhozzádot a hősnek.

Messze hangzón ropogott el a diszsortüz, de hangja még sem jutott el soha a Kinizsi-utcában lakók szivéig. Talán a nagy távolság volt az oka vagy talán . . . a Pesten oly nagy számban száguldozó fogatok és diszes hintók erős zöreje.

KI VOLT AZ ÜGYESEBB?

Vas Lipót lipótvárosi bankár azt sem tudta hová legyen a sok rémülettől? Ha az utcára ment, a sarkokon és főtereken felállitott Marx- és Lenin-szobrok kisérteties vigyorgása ejtette kétségbe; ha a kávéházba tért, az ott szállingozó rémhirek ijesztettek rá.

Holnap jelenik meg az arany fogblombrekviráló rendelet. Holnapután jön az élelmiszerek elkobzása. Jövő héten be kell szolgáltatni az összes fehérnemütt. A burzsoa-nők haját tőből le fogják vágni, mert a proletárasszonyoknak rengeteg hajbetétre van szükségük. Tegnap egy hirneves zongoraművész kezét csonkitották meg; a proletár nem tud zongorázni, hát ne tudjon más se.

Vas Lipót hátán fázós borzongás futott keresztül. A rémhireket hitte is, meg nem is, de a homlokán gyöngyöző hideg verejték az utcára üzte.

— Friss a Vörös Ujság! — kiáltott fülébe egy hosszulábu rikkancs.

Vas Lipót önkéntelen mozdulattal nyult a zsebébe és megvette a lapot. Mindjárt az első oldalon talált *kedves hireket*: viszik az ékszereket, rekvirálják a lakásokat, a mükincseket lefoglalják és a butorokat sem szabad többé eladni, mert azok is mind a tanácsköztársaság tulajdonát képezik.

Arca eltorzult. Kezei reszketni kezdtek és dult kedélyállapotban irányitotta hazafelé lépteit. Otthon

aztán kissé lecsillapodott, mert a felesége és az éppen vendégként ott időző Kis, a bank egyik hivatalnoka, némileg megnyugtatta.

— Csak nem leszünk bolondok mindent beszolgáltatni, — jegyezte meg kaján vigyorgással Kis, akinek szavára Vas mindig sokat adott, mert igen tapasztalt, mint pestiesen mondani szokták, *hóhem* fiunak tartotta.

— Nem leszünk bolondok, — folytatta szavait a ravasz bankhivatalnok, — ugy sem tart sokáig az egész. Az entente nem türheti ezt a vircsaftot. El kell rejteni mindent!

Elrejteni mindent! Könnyü azt mondani, de nehéz végrehajtani. Vasné előhozakodott a barátnőitől hallott történetekkel. Blauéknál a lekváros üvegeket is kikutatták. Kendééknél szétszedték a kályhákat, átvizsgálták a vizvezetéki csöveket, sőt még a roletta-szekrényekbe is bekukucskáltak.

Vas Lipót azonban mégis felvidult. Ha csak rejtelgetésről van szó, nem megy a szomszédba tanácsért. Ha ügyes volt vagyont gyüjteni, ügyes is lesz megóvni.

— A Samu bácsi halálán van — szólt részvétteljes hangon a feleségéhez, mikor a vendég már elment.

— Ugyan hagyj békében avval az öreg zsidóval — idegeskedett az asszony . . .

— Ilyen rossz időkben nem hagyhatjuk elveszni — szólalt fel Vas Lipótból a humanizmus. — Ide fogom hozatni és ápoltatni fogom.

És ugy is történt. A sulyosan beteg Samu bácsi csodálkozott rajta legjobban. Tegnap még csak kisebb pénzösszeget kért, hogy kórházba vitethesse magát, de gazdag rokona azt is megtagadta. Most pedig csoda történt. A milliomos Vas Lipót, mióta kikeresztelkedett, tudni

sem akart a szegény rokonról, most pedig mentőautomobilt küldött érte.

— Óvatosan kell szállitani, mert ha utközben valami baj érné, megeshetne rajtam a szégyen, hogy szeretett bácsikámat a morgueból temetik, — adta ki az utasitást Vas a mentőknek.

Vasné pedig saját bodoirját rendezte át betegszobának, mig férje különös előrelátó figyelmességgel konfortáblisba szállva, egy belvárosi céghez hajtatott, ahol a sulyos beteg részére koporsót rendelt.

— Öblöset és nagyot, hogy a szegény jó bácsi kényelmesen tudjon feküdni, — szólt a csupasziv bankár a kersekedőhöz.

Később aztán még megjegyezte azt is, hogy a koporsónak kettős wertheim-zára legyen.

— Amint méltóztatik parancsolni, — jegyezte meg a boltos konvencionális udvariassággal, bár egyáltalában nem értette meg, hogy miként függ össze a wertheim-zár és a kényelmes fekvés.

— Mikor és milyen temetést méltóztatik parancsolni? — érdeklődött továbbá az entreprise embere, miközben blokkot és ceruzát szorongatott kezében.

Vas Lipót elpirult. Füle hegyéig vörös lett.

— Szegény jó bácsikám tulajdonképen még meg sem halt — magyarázta zavartan. — De mivel minden napról-napra drágul, a koporsót jó eleve megveszem neki. Igazán megérdemli, derék, jó ember — füzte még hozzá nemes hanglejtéssel és a koporsó borsos árát, a 3000 koronát, minden szisszenés nélkül kifizette.

Az üzletből aztán lassu és nyugodt sétával tért haza s néhány siránkozó barátjával találkozva, fölényes mosollyal jegyezte meg:

— Az okos ember kell, hogy mindenféle helyzetbe bele tudja találni magát.

Mikor pedig hazaért, első dolga volt a beteg hogyléte iránt érdeklődni.

— Alig szuszog már — jegyezte meg az asszony.

— Szegény jó bácsi! — siránkozott Vas, mert a szobalány történetesen keresztül ment a szobán.

De jött az este. Eljött a reggel és a másnap dél, és még sem történt semmi. A Samu bácsi egyforma elhaló hangon siránkozva nyögött. Estére megjött a koporsó is, de a beteg állapotában még mindig nem történt változás.

A háznál azonban annál különösebb dolgok történtek. Vas Lipót és neje, mikor a cselédség mind lepihent, erős munkához látott Ugy látszik a forrón szeretett Samu bácsi örök álmát akarták megédesiteni, mert a koporsót ernyedetlen szorgalommal bélelgették értékpapirokkal, ékszerekkel és mindenféle drágaságokkal.

„Még ezt is. Még azt is" — mondogatták és pakoltak szorgalmasan, mig egyszer csak azon vették magukat észre, hogy a Samunak alig van már helye.

— Örüljön, hogy ennyi helyet is kap, ilyen szép skatulyában — vigyorgott Vas Lipót, miközben még egy sulyos ezüst tálat ékelt a koporsóban elhelyezett értékek közé.

Éjfél is elmult már, mire elkészültek az egész munkával. Ekkor aztán még benéztek a beteghez.

— Meghalok! Meghalok! — nyögött az öreg Samu, mint rendesen és a Vas házaspár megnyugodva tért pihenni. „Holnapután lesz a temetés" — mondogatták nyugodt mosollyal. Kun Béla aztán akár percenként gyárthatja rekviráló rendeleteit, ők már nem törődnek vele.

De ugylátszik, a Vas-házaspár öröme korai volt. Vaséknál másnap Lipót kívánságára levágták a két lepedőért becserélt libát, melynek izletes husából a jószivü bankárné a még mindig halódó Samu bácsit is megkínáltatta.

— A látszatra is kell valamit adni, — magyarázta Lipótnak, akinek ez sehogysem volt inyére.

És ekkor történt a csoda. A haldokló beteg a libának több mint a felét megette.

— Hadd egyen szegény utoljára, — szólt Vasné, ki mindig hajlott az optimizmus felé.

Lipót azonban dühös lett és szitkozódott. És ugy látszik joggal, mert Samunak az elfogyasztott szárnyas annyira jót tett, hogy délután már ujságot kért és olvasott.

— Nem fog meghalni! — tördelte kezeit Vas Lipót. — Ez a gazember képes rá. Tönkretesz, koldusbotra juttat.

— Lehet, hogy azért nem leheli ki lelkét, mert ő is kommunista — jelentette ki Vasné minden optimizmusa dacára.

— Még van egy mód — szólt Vas hosszabb gondolkozás után és régi haragosáért, az unokatestvéreért küldött, aki orvos volt.

Évek óta nem érintkeztek, de ahol csak lehetett, borsót törtek egymás orra alá. Amennyire csak lehetett, ártottak egymásnak.

— Gyógyitsd meg kérlek az öreg Samut! — esdekelt Vas a házhoz érkezett unokatestvérnek. — Fontos érdekem, hogy életben maradjon.

Az orvos hosszasan megvizsgálta a beteget, két receptet is irt és eltávozott. De ez sem használt. A napok multak gyors egymásutánban, de Samu sehogy sem

akarta beadni a kulcsot, sőt napról-napra jobbkedvü lett. A dolog pedig már kezdett nagyon sürgős lenni, mert a tanácsköztársaság korlátlan hatalmának tudatában pergőtüzszerü szaporasággal kezdte önteni rendeleteit. Éhes volt, mint egy nagy Moloh és semmi sem volt neki elég. A soknál is többet, a mindennél is többet követelt.

Ez a határtalan kapzsiság szülte azokat a rendeleteket, amelynek egyeseket teljes vagyonkobzásra és ezenfelül még tetemes pénzbirságra is ítél. Honnan fizessen, ha nincs vagyona? Lenin bölcs tanitványai erre nem gondoltak. Nyilván ugy képzelték, hogy a burzsi gyerekek bankópréssel a hónuk alatt születnek.

A rendeletek pedig csak jöttek. A jó öreg Samu azonban egyáltalában nem mutatott hajlandóságot arra a szivességre, hogy meghaljon. Sőt napról-napra egészségesebb lett.

Egy nap Vasné kétségbeesve rontott a férjéhez:

— A Samu már fütyürészik! — kiáltotta kezeit tördelve.

— Ó, a gazember, biztos, hogy kommunista! — hörögte Vas megsemmisülve.

A döntő eseményre azonban csak másnap került a sor. A mentőegyesület érdekes leleplezéssel szolgált. A félholt Samunak Vas házához való szállitásakor kiküldött mentőautó borsos számláján ugyanis várakozási idő is szerepelt. Kisült, hogy az állitólagosan haldokló nem volt odahaza, ugy kellett a közeli kávéházból felhajszolni. E kellemetlen leleplezéshez hozzájárult még az is, hogy a szobaleány, akire Lipót már maga is szemet vetett, sirva panaszolta, hogy Samu néhány nap óta illetlen ajánlatokkal ostromolja. Ez több volt a soknál. Vas dühöngő méreggel futott a betegszobába és Samut durva szemrehá-

nyással illette, minek aztán az lett a következménye, hogy a sulyosan beteg megsértődve felöltözött és ruganyos léptekkel elhagyta a házat.

Vas néhány szitkot kiáltott utána, de azt már a Samu bácsi nem hallotta, mert a lépcsőkön egyszerre kettőt lépve sietett lefelé.

Vasékat pedig ette a méreg, de nem sokáig. Nem kell őket sem félteni. Ha nem igy, hát máskép, de mégis kijátszák a kommunizmust. A sok értéket csodálatos módon mind elrejtették. Hová? Hová nem? nem tudom. Ez az ő titkuk. — Én csak annyit tudhatok, amennyit láttam.

Vas Lipót összes értékeit biztositott helyen tudva, most már csak személyes biztonságára gondolt. Gomblyukába piros szalagot huzott, kalapjára ötágu csillagot tett, de arra is mindig nagy gonddal ügyelt, hogy fehér zsebkendője kezeügyénél legyen. Ki tudja, melyik utcából bukkanhat elő egy monitor vagy egy győző hős tengernagy.

Balzsebében a proletárigazolvány, jobb zsebében pedig a kikeresztelkedést igazoló tanusitvány van. A pogrom éppen oly veszélyes lehet, mint a vörösőr-csapat.

Igy aztán minden ellen felvértezve, nyugodtan és fölényesen járkál mindenfelé s mosolyogva szólit mindenkit „elvtársnak." És öntelt büszkeséggel gondolta el, hogy mennyire ügyes. Gömbölyüen vigyorgó arca csak akkor borul el, amikor a felesége korholja:

— Te pipogya fráter! Egész nap nem csinálsz semmit, csak sétálsz és még azt képzeled, hogy ügyes vagy. Lásd a Kis, ki ujra felvette a mózeshitet, rövidesen maga is népbiztos lett. Annak a felesége bezzeg nem gerslit ebédelt ma, de minden héten más-más ökölnyi nagyságu gyémántokkal páváskodik.

Vas ilyenkor szégyenkezett, kissé irigykedett, de azért az entente-ba vetett határtalan bizalommal jegyezte meg:

— Várj csak még néhány hétig, asszony. Akkor majd kisül, melyikünk volt az igazán ügyesebb?

KÁRTÉKONY KLIMA.

(KÉP A NOVIROSSOVI MAGYAR FOGOLYTÁBORBÓL.)

Erősen tüzött a nap. Nyájas meleg volt, de a fogolytábor lakói nem tudták élvezni a derült déli klimát. Nyomasztóan hatott rájuk, hogy az ő igazi napjuk sehogy sem akar kisütni, felhők közt bujkál állandóan s nem mutatja magát soha. Néha ugyan ugy rémlik, mintha látnák, néha mintha ki akarna sütni, de mindig csak az a vége, hogy tévedtek s a béke és a szabadulás órája csak nem akar elkövetkezni soha.

Hazulról itt-ott dugva jönnek a hirek. A Vöröskereszt „Service des Prisonniers de Guerre" fölirásu kártyái ritkán érkeznek, de majdnem mindig jön velük egy kis biztatás is. A távollevők szeretettel kevert lelemenyessége, minden akadályt áttörve, minden cenzurát kijátszva, egy maroknyi hazai levegővel édes biztatást is hoz magával.

Bozóky hadnagy levelet kap hazulról, melyben arról értesitik, hogy a kutyákat mind láncra kötik, nehogy a kis nyulakban kárt tegyenek. A bácsalmási kis erdő sok vaddal fogja várni ezidei nyulszezonra a kis gazdát . . .

Méhes István főhadnagyot értesitik, hogy a munkálatok már folynak a kutasi szőlőjében, nagy termésre van kilátás, vig szüretre készülnek az idén, mert remélik, hogy itthon lesz a gazda . . .

Fehéri Pista kártyát kap hirlapszerkesztő apjától. Mindnyájan jól vagyunk, — irják neki — nincs semmi bajunk s házunk tele van vendéggel. Győzelem bácsi és Dicsőség néni is mindig nálunk tartózkodik. Ugy

látszik, már annyira megszerettek minket, hogy állandóan hozzánk is jönnek lakni . . .

Hej, pedig a bácsalmási erdő annyira kimélt kis nyulainak már maguknak is vannak kicsinyeik, a kutasi szőlőtermés meg már bor alakjában vár a pincében s ami várva-várt hőseink még most sem tértek vissza. Csak a Fehéri Pista apjának volt igaza. Hála a Mindenhatónak, a Győzelem és Dicsőség velünk maradt.

Minden egyes hir mind megannyi reménysugár volt akkor, mely átvilágitott minden börtönfalon keresztül s egy idegen világrészben is melegséget nyujtott mintegy huszezer embernek. Mert bizony körülbelül huszezren voltak a novirossovi fogolytáborban. Huszezer ember egy egész város. Majdnem mind magyar fiu, elvétve itt-ott akad egy-két osztrák szakasz, egy-két bosnyák és horvát. Csehek nincsenek köztük. Azoknak ott is protekciós helyzetük van.

De a Nizzáéhoz hasonló klimáju délszibériai novirossovi fogolytábor lakóinak sem volt sok okuk panaszkodni ellentétben a Nikolszkuszurijszkijban vagy a Vladivosztok mellett fekvő Spaszkojeban vagy Ruscsovban tengődő honfitársainkkal, kiknek börtönét megnyitja a gyilkos éghajlat s megtizedelve őket, korábban juttatja el az epedve várt békéhez, az „örök béke" honába.

A novirossovi fogolytábor parancsnoka a Pétervárról számüzött Radanow herceg, ki a mértéktelen alkoholélvezetek és mélyen rangon aluli házassága következtében lett az udvarnál kegyvesztett. Felesége csodaszép aszszony, magas, karcsu, fejedelmi alak, s ha együtt látjuk hercegi férjével, kit ugyancsak megtört az élet és az alkohol, szinte azt hihetné az ember, hogy a delnő kötött rangon aluli házasságot.

Ugy élnek itt, mint a királyok. Mindenkinek parancsolnak és mindenki engedelmeskedik nekik. A herceg ugyan nem sokat látszik törődni semmivel, állandóan két legjobb barátjára gondol, a moréluvkára és kontisovszkára. Az italok azonban nem viszonozzák a szeretetét, mert már a kora délutáni órákban összevesznek vele s némi kis birkózás után az asztal alá döntik.

De annál tevékenyebb a szép asszony. Szerető figyelemmel gondoskodik a szegény foglyokról. Talán tulságosan is szerető figyelemmel.

Hej, de szép legények is vannak köztük. Különösen a huszárok. Hogy cseng, hogy peng a sarkantyujuk, hogy feszül széles mellükön a zubbony.

A szép hercegnő nagy szakértelemmel nézegette őket. (Talán épen e szakértelem elsajátitásával járó előzmények fájtak ugy a cári udvarnak.)

Nem is csoda, hogy megakadt a szeme Bálindy Kálmán huszárfőhadnagyon, egyik legdaliásabb leventén. Tiz sebből vérezve, félig tört karddal kezében fogták el a kozákok a komorovi csatában.

A rettenthetetlen bátorsággal az ellenség is méltányolta s mikor kikerült a kórházból, a legkellemesebb fogolytárborba küldték.

Bálindy fogoly volt, a szép asszony azonban ezzel nem törődött, hiszen majdnem mindenki fogoly volt körülötte és aki nem is volt az, könnyen válhatott azzá.

A főhadnagyon azonban volt még valami, amit a hercegnő vagy nem vett észre, vagy nem akart észrevenni: egy kis arany bilincs, egy keskeny arany karikagyürü. Egy barna magyar lány emléke, kinek szerelmét elfeledni, bár sok ezer kilométer távolság van közöttük, Bálindy

még sem tudta. Majdnem egy világrész van közöttük, de Bálindy annál többet gondol rá.

A nagy távolság ugy hat a szerelemre, mint a szélvihar a tüzre, a kicsit eloltja, a nagyot még jobban megnöveli.

Egy napon azonban szomoru hir zavarta meg a fogolytábor csendjét. A spaszkojei fogolytáborban negyven hely megürült, negyven tisztnek kvártélyt készitett a halál kaszája s miután itt meg a tulzsufoltság nagy, negyven tisztet át fognak helyezni.

Vajjon kik lesznek azok?

A parancsnokság sem akarta önkényesen kijelölni őket, hadd huzzanak sorsot a „magyarszkik."

Délre hivták össze a tiszteket. Akkor lesz a szomoru sorshuzás. Negyven fekete bélésü összesodort cédula lesz az ötszáz fehér bélésü között; aki feketét huz, mehet Spaszkojeba örökösen telelni. Olyan lesz ez, mint egy nagy amerikai párbaj, melyet ötszáz ember viv meg egymás között.

Bálindy Kálmán nyugodtan ment a főépületbe. Derék, bátor katona volt, ki már százszor állt szemben a halállal s nem ijedt meg az áthelyezés lehetőségétől, de azért mégis megborzongott a háta, ha a spaszkoji 40 fokos hidegekre gondolt.

Szép langyos idő volt, bóditó tavasz. Bálindy elgondolkozva ment a kavicsos uton s nem is vette észre a vele szembe lovagló Radanow hercegnőt.

— Jó reggelt, daliás magyar! — szólitá meg Bálindyt.

Bálindy némán tisztelgett vissza.

A szép hercegnő azonban nem elégedett meg ezzel. Megörült, hogy végre egyedül találja s odaléptetett hozzá,

megállitotta táncos paripáját s a nyeregből félig kihajolva, tüzes szemeivel Bálindyra nézve, susogta:

— Este kilenckor várj rám szép magyar, ott leszek a kis pavillon mögött.

Majd egy sokatmondó, forró pillantást vetett rá s lovát megsuhintva elvágtatott.

Istenem, micsoda egy szempár! De forró volt a pillantása! Milyen meleg árad ki belőlük! Bálindy mintegy megbüvölve fordult a fantom után. Hiszen ő is csak ember volt.

— Este kilenckor — susogta önkéntelenül utána.

Benn a főépületben pedig már néma ünnepiességgel megkezdődött a sorshuzás. Bálindy fölsietett a lépcsőn, bátran belépett a terembe, hiszen ő mindig szerencsés fiu volt világéletében. Odalépett az urnához s minden gondolkozás nélkül huzott.

Fehérbélésü cédula maradt a kezében. Tehát most sem hagyta el a jó sors.

Közvetetlen Bálindy után a még tüdőlövésétől mindig köhécselő Áronffy kapitány volt a soros.

Soká habozva huzott, mintha csak sejtette volna a veszedelmet.

— Te Kálmán, — szólt a mellette álló Bálindynak, — te mindig szerencsés fiu voltál, vedd te kezedbe, nézd meg te, milyen cédulát huztam.

Bálindy örömmel üdvözölte régi jó bajtársát, majd pedig aggódó lassusággal bontotta ki a cédulát. Szegény Áronffyé tényleg fekete volt.

Bálindy betegeskedő bajtársát veszedelemben látva, megrázkódott, mintegy rossz álomból fölébredve föleszmélt. A szép tündér büvkörének varázsa megtört s Bálindy már a régi Bálindy volt. Mint a halvány emlékre

gondolt a szép szempárra s mint friss emlékre a kis aranybilincsre.

— Nos hát, mit huztam? — kérdezte Áronffy komolyan.

Bálindy megint a szép szempárra gondolt, majd egy pillantást vetve karikagyürüjére, hirtelen mozdulattal kicserélte a cédulákat s a fehéret nyujtotta át a kapitánynak.

— És neked milyen van? — kérdé Áronffy, ki mihelyt saját ügye elintéződött, azonnal barátjáéra gondolt.

— Nekem bizony fekete, — felelte Bálindy mosolyogva.

— Igazán sajnállak, pajtás, — mondta részvétteljesen Áronffy. — Inkább forditva jött volna a szerencse.

— Hidd el, kapitány ur, jobb igy. Neked szép gyermekeid vannak és rossz tüdőd. Én meg majd csak elkinlódom a hideggel valahogy . . . Aztán az éghajlat is nagyon egyéni; lásd például nekem épen az itteni a „kártékony klima."

A BÁNATOS SZEMEK.

Kilencet ütött egymásután a bank. A szerencsés bankár kilenczer egymás után söpörte össze a tételeket. Váraljay bosszusan tekintett maga elé; a még az imént előtte fekvő pénzhalmazból alig maradt meg egy-két bankjegy. Megnézte óráját: fél kilenc volt. Feleségének megigérte, hogy vacsorára pontosan otthon lesz. Ha elkésik, megint olyan szemrehányóan szomoru tekintettel fog ránézni, mint tegnap.

Felállt, kedvetlenül gyürte tárcájába a bankjegyeket s bosszusan sietett a ruhatárba, kabátjáért. Jobban szeretett volna a kaszinóban maradni és tovább játszani: hátha visszanyerhetné veszteségét? Felesége szemrehányásaitól azonban félt és mert sehol sem kapott kocsit, megkétszerezett gyors léptekkel, majdnem futva sietett hazafelé.

De minden igyekezete hiábavaló volt: elkésett. Az asszony már egyedül ült a vacsoraasztalnál s megbántott őzikeként vetette rá szomoru szemeit. Váraljay semmit sem hozott fel mentségére. Gyerekesnek találta, hogy hazudjon valamit. De viszont az asszony nem is kérdezte: hol késett?

Néma duzzogás adta meg a füszert a vacsorához és a férj alig várta már az utolsó falatot, hogy feleségének hidegen jó éjszakát kivánva, hálószobájába térhessen.

Inkább a kaszinóban maradtam volna, gondolta magában. Másnap pedig még jobban megerősödött eb-

ben a feltevésében, amikor hallotta, hogy előző este alig hogy a kaszinó épületét elhagyta, a bankárt hihetetlen balszerencse kezdte üldözni s mindannyian nemcsak, hogy visszanyerték veszteségüket, de még tetemes nyereséggel végezték a játékot.

— Utamban van az asszony! — dörmögte magában s mérgesen gondolt előző esti veszteségére: „Mit ér igy a huszezer korona apanázs, amelyet feleségemmel kapok, ha azzal, hogy pontosan kell hazatérnem, egy nap alatt majdnem a negyede elvész.“

Máskor meg más ürügyet talált arra, hogy feleségére megharagudjon. Néhány napra rá miniszteriális bankett volt, amelyre azonban nem ment el, mert e héten már harmadszor maradt ki ugyanezen ürügygyel. De nem is nagyon bánkódott rajta, mert inkább kedvelte a kártyát és a hangosabb mulatságokat, mint a kollégákkal való közös vacsorákat, amelyeken a fő téma rendesen a rossz előmenetel, vagy a miniszterium vezetőségének a rendjel-adományozások körüli szükkeblüsége volt. De most az egyszer mégis sajnálta, hogy nem vett részt a banketten, mert másnap azt hallotta, hogy az elnöki osztály szigoru főnöke, szokása ellenére eljött s a habosgyöngyü ital szürcsölése közben, jóindulatuan meghallgatta a fiatalok panaszait.

— Ha ott vagyok, szóba hozhattam volna szaktudósitói megbizatásomat. De az asszony miatt nem jutok el sehová, — jegyezte meg nem csekély bosszusággal s ezentul a feleségét tekintette legnagyobb ellenségének.

Máskor még éppen a mulatságot kellett legjobbkor félbeszakitania. A cigány vig nótákat huzott, a

leányok vidáman kacagtak s neki haza kellett mennie, mert tudta jól, hogy az asszony nem alszik el addig, amig a lakáskulcsot nem hallja a zárban forogni. Alig két óra, a lányok még csak most kezdenek engedékenyebbek lenni s neki már haza kell menni, mert nem akar hetekig szemrehányó pillantásokkal találkozni.

— Rettenetes állapot! Olyan vagyok, mint a rabszolga! Mindenkor és mindig utamban van az asszony! Csak legalább ne tudna oly bánatosan nézni; fittyet hánynék az egész házasságra! — kergetőztek a gondolatok fejében.

— Nem, ezt nem birom tovább! — mormogta félhangosan magában s megérlelődött benne a végleges elhatározás, hogy otthagyja az asszonyt és békésen elválik.

Reggel, ahogy felkelt és elment hazulról, legelső dolga volt telefonon felhivni egy jó barátját, aki válóperekben specialista ügyvéd volt:

— Kérlek, mikor beszélhetnék veled, rendkivül sürgős és fontos ügyben?

— Ma nagyon el vagyok foglalva, de azért este hétkor szivesen állok rendelkezésedre, — volt a válasz.

— Este hétkor nálad vagyok, — felelte Váraljay s kissé idegesen akasztotta a kagylót a horogra.

Aznap aztán már nem ment haza ebédelni se, csak telefonon üzente, hogy igen sok dolga van.

Két órakor aztán felment a kaszinóba, de kissé nyomott volt a hangulata. A vidám ebédlőtársaság azonban hamar jókedvre deritette.

Milyen szép itt a vig fickók között étkezni! Ez is mond valami tréfásat, amaz is valami érdekeset.

Ebéd után egy kis „*zsó*" volt. Váraljay szórako-

zottan ült le, de nyert. A szerencse nem tágitott mellőle. Akárhogy játszott, az előtte fekvő bankjegyek mindinkább szaporodtak.

„Ez jó jel.'" — Gondolta magában s megelégedett arccal kelt fel az asztaltól. Hat óra elmult s ügyvéd barátjához kellett mennie.

„Ez most már minden nap igy lesz" — füzte tovább gondolatait, amikor a bankjegyeket tárcájába dugta. Az utcán azonban már másként gondolkozott. Ahogy az ügyvéd lakásához közeledett, jókedve mindinkább elhagyta. „A válóper sok kellemetlenségekkel fog járni, de ha meg kell lenni,hát legyen meg! Barátja hamar dülőre viszi a pert. Ezt az életet igy ugysem birja tovább. Nem birja kiállni a felesége szemrehányó tekintetét."

Aztán megint délutáni nyereségére gondolt, meg a vidám és jó kaszinói-ebédre s fütyörészni kezdett. Mégis csak jó dolog az a válás — gondolta magában — és ugy érezte, hogy nagyon megelégedett. Már majdnem ott volt, már látta a házat, ahol barátja lakik, de még egy szük utca választotta el tőle. Meggyorsitotta lépteit, mert karkötőórája már hetet mutatott. De az ut közepén meg kellett állnia, mert egy félig lefüggönyözött autó surrant el előtte. Önkéntelenül benézett az ablakon s legnagyobb meglepetésére feleségére ismert, aki odaadóan, összebujva ült a kocsi belsejében Bokor Pállal, a közismert nőcsábászszal.

— Ahá, hát igy vagyunk! — kacagott fel Váraljay és gyorsan befordult a kapun.

— Mivel szolgálhatok édes, jó barátom? — kérdezte az ügyvéd, miután már helylyel és szivarral megkinálta vendégét. — Délelőtti izgatott hangodból követ-

keztetve azt kell hinnem, hogy valami fontos és életbevágó dologról van szó. Csak nem akarsz elválni?

— Óh, szó sincs róla! — sietett válaszolni Váraljay. — Feleségemmel nagyon jól megférünk s nincs semmi, amiért egymásnak szemrehányást tehetnénk. Azért jöttem csak, mert szeretnélek elvinni kissé szórakozni. Az orfeumban most olyan szép leányok vannak.

Az ügyvéd, aki nem volt semmi jónak elrontója, hamar kötélnek állt s Váraljay huncut mosolylyal figyelmeztette:

— Aztán ugy készülj, hogy reggelnél előbb nem igen térünk haza.

És másnap az ebédnél a bánatos szemü asszonyka már hiába nézett férjére szemrehányóan. Nézésének varázsereje megtört. Váraljayt többé nem fogta tekintete. Jó étvágygyal evett és ivott s finom szivarra gyujtva kijelentette, hogy ma sem vacsorázik otthon, azután egy vidám kuplét fütyörészve, lassu, megelégedett lépésekkel megindult a kaszinó felé.

TARTALOM.

	Oldal
Ki vesz majd Palinak cipőt?	7
Egy hirlapi polemia háttere	21
A Rózsalovag	29
A gyász	37
Egy asszony, aki veszit	45
Két kor, két történet	55
Aki nem a szivére hallgat	67
Az őrtorony	75
Mondj igazat, nem kapsz rendjelet	83
Legyünk pertu	93
A szép halál	101
Nincs biztos szisztema	107
A Bolond Miska	115
Messieurs en avant!	123
A levél	131
Ki volt az ügyesebb?	139
Kártékony klima	149
A bánatos szemek	157

LÉGRÁDY
TESTVÉREK
BUDAPEST